

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

27

YASAMA YILI

5

SIRA SAYISI: 283

**Antalya Milletvekili Atay Uslu ve 76 Milletvekilinin
Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda
Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/3863)
ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi
ve Teknoloji Komisyonu Raporu**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
“http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/sirasayi_sd.sorgu_baslangic”
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/3863 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı	4
- Katılma Yazıları	6
- Genel Gerekçesi	8
- Madde Gerekçeleri	8

• Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji

Komisyonu Raporu	14
------------------------	----

• Muhalefet Şerhleri	27
----------------------------	----

• Teklif Metni	45
----------------------	----

• Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji

Komisyonunun Kabul Ettiği Metin	45
---------------------------------------	----

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.

Gereğini arz ederiz.

<i>Atay Uslu</i>	<i>Oya Eronat</i>	<i>Semra Kaplan Kıvırcık</i>
Antalya	Diyarbakır	Manisa
<i>Zemzem Gülender Açanal</i>	<i>Radiye Sezer Katırcıoğlu</i>	<i>Cemal Taşar</i>
Şanlıurfa	Kocaeli	Bitlis
<i>Kemal Çelik</i>	<i>Belgin Uygur</i>	<i>Selim Yağcı</i>
Antalya	Balıkesir	Bilecik
<i>Ahmet Berat Çonkar</i>	<i>İbrahim Aydemir</i>	<i>Yaşar Kırkpınar</i>
İstanbul	Erzurum	İzmir
<i>Tülay Kaynarca</i>	<i>Semiha Ekinci</i>	<i>Yasin Uğur</i>
İstanbul	Sivas	Burdur
<i>Yakup Taş</i>	<i>Ahmet Kılıç</i>	<i>Adil Çelik</i>
Adıyaman	Bursa	Balıkesir
<i>Ekrem Çelebi</i>	<i>Mücahit Durmuşoğlu</i>	<i>İsmail Kaya</i>
Ağrı	Osmaniye	Osmaniye
<i>Recep Uncuoğlu</i>	<i>Muhammet Müfit Aydın</i>	<i>Yavuz Ergun</i>
Sakarya	Bursa	Niğde
<i>Bekir Kuvvet Erim</i>	<i>Yavuz Subaşı</i>	<i>İmran Kılıç</i>
Aydın	Balıkesir	Kahramanmaraş
<i>Canan Kalsın</i>	<i>Vildan Yılmaz Gürel</i>	<i>Yusuf Başer</i>
İstanbul	Bursa	Yozgat
<i>Orhan Yegin</i>	<i>Öznur Çalık</i>	<i>Bülent Tüfenkci</i>
Ankara	Malatya	Malatya
<i>Ahmet Hamdi Çamlı</i>	<i>Mehmet Erdoğan</i>	<i>Tamer Dağlı</i>
İstanbul	Gaziantep	Adana
<i>Hasan Çilez</i>	<i>Mustafa Demir</i>	<i>Selahattin Minsolmaz</i>
Amasya	İstanbul	Kırklareli

<i>Salih Cora</i>	<i>Abdullah Güler</i>	<i>Fahri Çakır</i>
Trabzon	İstanbul	Düzce
<i>Ramazan Can</i>	<i>Jülide İskenderoğlu</i>	<i>Tahir Akyürek</i>
Kırıkkale	Çanakkale	Konya
<i>İsmet Yılmaz</i>	<i>Mehmet Habib Soluk</i>	<i>Mustafa Arslan</i>
Sivas	Sivas	Tokat
<i>Ali Cumhur Taşkın</i>	<i>Atilla Ödünç</i>	<i>Selami Altınok</i>
Mersin	Bursa	Erzurum
<i>Fehmi Alpay Özalan</i>	<i>Ahmet Sorgun</i>	<i>Cihan Pektaş</i>
İzmir	Konya	Gümüşhane
<i>Halil Özşavlı</i>	<i>Celalettin Güvenç</i>	<i>Ali Özkaya</i>
Şanlıurfa	Kahramanmaraş	Afyonkarahisar
<i>Mehmet Ali Özkan</i>	<i>Metin Yavuz</i>	<i>İlyas Şeker</i>
Manisa	Aydın	Kocaeli
<i>İbrahim Yurdunuseven</i>	<i>Hacı Ahmet Özdemir</i>	<i>Mehmet Şükrü Erdiñç</i>
Afyonkarahisar	Konya	Adana
<i>Orhan Kırçalı</i>	<i>Mehmet Sait Kirazoğlu</i>	<i>İbrahim Aydın</i>
Samsun	Gaziantep	Antalya
<i>Şirin Ünal</i>	<i>Selim Gültekin</i>	<i>Mustafa Kendirli</i>
İstanbul	Niğde	Kırşehir
<i>Emine Zeybek</i>	<i>Lütfiye Selva Çam</i>	<i>Ceyda Çetin Erenler</i>
Kocaeli	Ankara	Kütahya
<i>Çiğdem Koncagül</i>	<i>Hakan Kahtalı</i>	<i>Ahmet Çakır</i>
Tekirdağ	Malatya	Malatya
<i>Yusuñ Ziya Yılmaz</i>	<i>Fatma Betül Sayan Kaya</i>	
Samsun	İstanbul	

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına 07/10/2021 tarihinde sunulan 2/3863 Esas Numaralı Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi' ne imza sahibi olarak katılmak ister, bilginize arz ederim.

11.10.2021

Sena Nur Çelik

Antalya

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kooperatifler Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne imzamı koyuyorum.

Pakize Mutlu Aydemir

Balıkesir

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kooperatifler Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne imzamı koyuyorum.

Arzu Aydın

Bolu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3863 esas numaralı “kooperatifler kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi”ne imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

11.10.2021

Ravza Kavakçı Kan

İstanbul

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3863 esas numaralı Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

11.10.2021

Cemal Bekle

İzmir

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kooperatifler Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne imzamı koyuyorum. Gereğini saygılarımla arz ederim.

08/10/2021

Ceyda Bölünmez Çankırı

İzmir

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kooperatifler Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne imzamı koyuyorum.

Çiğdem Erdoğan Atabek

Sakarya

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/3863)	
ESAS	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu
TALİ	Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Kooperatifler; demokratik yönetimleriyle, sorumluluk, eşitlik, adalet, yardımlaşma ve dayanışma gibi değerlerin kılavuzluk ettiği girişimler olarak diğer işletmelerden ayrılırlar. Kooperatifler, etkinliklerinin merkezine insanı koyarlar. Günümüzde, kooperatifçilik kamu ve özel sektör yanında üçüncü bir sektör olarak kabul edilmekte ve özel sektörle birlikte ekonomik ve sosyal kalkınmanın lokomotifleri olarak görülmektedir. Dünya genelinde rekabet ile kamu yararı arasındaki dengenin kurulması noktasında da kooperatifler bu dengenin kalıcı olabilmesini sağlayan temel araçlardan biri olarak sayılmaktadır. Bu nedenle, kooperatifçilik, bireylerin ve toplumun ekonomik ve sosyal kalkınması açısından oldukça önemlidir.

Kendilerine has özellikleri ve ilkeleri bulunan bir ortaklık modeli olan kooperatifler, 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunundan ayrı olarak 1969 yılında kabul edilen 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ile bağımsız bir kimlik kazanmıştır. Elli yıldan uzun süredir uygulamada olan 1163 sayılı Kanun, yıllar içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlara uygun olarak bazıları sınırlı bazıları kapsamlı olmak üzere toplam 18 değişikliğe uğramıştır. Yıllar içerisinde birçok değişiklik yapılsa da, yaşanan teknolojik gelişmeler ve küreselleşen ekonomi sonucunda Kanunda daha kapsamlı ve işlevsel düzenlemeler yapılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Öte yandan, ülkemizde kooperatifçilikle ilgili politikaları belirlemekle görevli olan Ticaret Bakanlığının öncülüğünde, kooperatiflere kuruluş, işleyiş ve denetim hizmeti sunan diğer Bakanlıklar ile kooperatifçilik sektörünün temsilcileri ve ilgili kurum ve kuruluşların katkılarıyla hazırlanan "Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı" kooperatifçiliğimizin sorunlarını bütüncül ve detaylı bir şekilde ele alarak analiz etmiştir. Stratejide belirlenen "misyon" ve "vizyon" doğrultusunda, sorunların giderilmesi, kooperatifçiliğin ideal yönde gelişebilmesi için ülkemizde uygun kanuni düzenlemelerin ve politikaların oluşturulabilmesi amacıyla geçici çözümlerin ötesinde sistem değişikliği ihtiyacı ortaya çıkmış ve bu nedenle 1163 sayılı Kanunda uluslararası esaslar ve günün ihtiyaçları doğrultusunda değişiklik yapılmasına ilişkin Eylem Planında özel bir maddeye yer verilmiştir. Ayrıca, Eylem Planında yer alan birçok faaliyetin de uygulamaya konulabilmesi için kanuni düzenleme yapılması gerekmektedir.

Bununla birlikte; 2021-2023 Yeni Ekonomi Programında "*Kooperatif ve üst kuruluşlarının; uluslararası kooperatifçilik ilke ve uygulamalarına uygun şekilde faaliyet göstermesini, şeffaf ve profesyonel bir yönetim yapısına kavuşturulmasını, etkin bir denetim sistemine sahip olmasını sağlayacak şekilde kooperatifçilik mevzuatı güncellenecektir*" eylemi ve 12 Mart 2021 tarihli Ekonomi Reformları Eylem Planının İç Ticaretin Kolaylaştırılması bölümünde "*8.1.d. Kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının daha şeffaf, etkin ve profesyonel bir yönetim yapısına kavuşması amacıyla Kooperatifçilik Kanununda düzenlemeler yapılacaktır.*" eylemi yer almaktadır.

Bu amaçla hazırlanan Kanun Teklifi ile ülkemizde bulunan kooperatif ve üst kuruluşları; uluslararası kooperatifçilik ilke ve uygulamalarına uygun şekilde faaliyet gösteren, ortak sorumluluk ve kendi kendine yönetim esaslarına bağlı, şeffaflığı esas alan ve ortaklarının haklarını koruyan, çağdaş yönetim ilkelerini benimseyen, etkin bir şekilde denetlenen, ekonomik ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunan ticari işletmeler haline getirilmek istenmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasına eklenen cümle ile ortaklık başvurusu yapıldıktan sonra yönetim kurulunun, bu başvuruyu ne kadar sürede sonuçlandıracağı konusundaki belirsizlik giderilmiş, başvurunun bir ay içinde sonuçlandırılması ve durumun başvuru sahibine bildirilmesi kuralı getirilmiştir. Maddeye eklenen fıkrayla da, kamu kaynaklarından desteklenen kredilere aracılık eden kooperatifler ile tarımsal

desteklemelere aracılık eden kooperatiflerin ortaklığa kabul işlemine yönelik yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu kooperatiflerde, yönetim kurulu anasözleşmede belirtilen şartları taşıyanları ortaklığa kabulden kaçınamayacaktır. Düzenleme ile yönetim kurulunun keyfi davranışları nedeniyle ortaklığa kabul edilmeyen ve bu nedenle de finansmana erişemeyen esnaf, sanatkâr ve çiftçilerimizin mağduriyet yaşamalarının önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

Madde 2- 1163 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde yer alan “100.000 lira” ibaresi yapılan düzenlemelere uygun olarak güncellenerek, “100 Türk Lirası” şeklinde değiştirilmiştir. Fıkranın dördüncü cümlesinde yapılan değişiklikle ilgili Bakanlıklara, kooperatiflerin amaç ve faaliyet konularına göre ortaklık payının asgari değerini artırılabilme yetkisi verilmiştir. Ayrıca fıkraya eklenen son cümleyle, yüksek sermaye gerektiren sigorta kooperatifleri için bir ortağın taahhüt edebileceği pay adedinin üst sınırı kaldırılmış ve kurumlar arası koordinasyonun bir gereği olarak pay değerinin sigorta kooperatiflerine faaliyet izni vermeye yetkili olan ilgili kurumun görüşü alınarak belirlenmesi ilkesi benimsenmiştir.

Madde 3- 1163 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinin değiştirilen birinci fıkrasıyla; yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu, gelir gider farkı hesapları, bilanço ve denetçi raporlarının ortaklar tarafından elektronik ortamda da incelenebilmesine imkan sağlanmıştır. Böylece ortakların kooperatifin işleyiş hakkında daha etkin bilgi edinebilmelerinin önü açılmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, özellikle seçim dönemlerinde adaylar arasında fırsat eşitliğinin sağlanması ve seçimlerin daha şeffaf ve adil bir ortamda gerçekleştirilmesi amacıyla aday olan kişilere, genel kurul toplantısına katılma hakkını haiz ortakları gösterir listeye erişme imkanı sağlanmıştır.

Ayrıca maddeye eklenen fıkrayla, elde edilen bilgilerin 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa uygun olarak hangi amaçlarla kullanılabilmesinin sınırları çizilmiştir.

Madde 4- 1163 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle olağan genel kurul toplantılarını birleştirebilme süresi, yönetim ve denetim kurulu görev süresinin üst sınırı ile uyumlu hale getirilerek üç yıldan iki yıla indirilmiştir.

Maddeye eklenen altıncı fıkrayla, kooperatiflerin daha güvenilir ve şeffaf işletmeler olmasının sağlanması amacıyla, genel kurul toplantılarından önce toplantıya katılma hakkını haiz ortakları gösterir listenin kooperatif bilgi sisteminden alınması zorunluluğu getirilmiştir. Böylece, kooperatif bilgi sisteminden alınacak liste sayesinde ortaklardan veya kooperatif yönetiminden bu konuda gelecek itirazlar önlenerek genel kurulların sağlıklı bir şekilde yapılması hedeflenmiştir.

Maddeye eklenen yedinci fıkrayla, Türk Ticaret Kanununun 1527 nci maddesiyle de uyumlu olarak kooperatiflerin elektronik ortamda genel kurul yapabilmesi imkânı getirilmiş ve ortakları uzak mesafelerde bulunan veya ortak sayısı fazla olan kooperatiflerde aynı anda aynı mekânda bulunma sorununun ortadan kaldırılması ile zaman ve maliyet tasarrufu sağlanması amaçlanmıştır.

Madde 5-1163 sayılı Kanunun 55 inci maddesine eklenen üçüncü fıkrayla, çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi kıstaslara göre belirlenen kooperatiflerin yönetim kurulu üyeleri ve yedeklerinin, kooperatifçilik konusunda bilgilerinin artırılması amacıyla, eğitim programını tamamlama zorunluluğu getirilmektedir.

Son fıkrada yapılan değişiklikle, yönetim kuruluna tüzel kişi üye seçilmesi halinde, bu üyelerin temsilcileri için de eğitim programını tamamlama zorunluluğu getirilmektedir.

Madde 6- Türk Ticaret Kanununun 124 üncü maddesinde kooperatifler ticaret şirketleri türü olarak sayılmaktadır. Bu doğrultuda 1163 sayılı Kanunun 56 ncı maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde yer alan “Aynı türde” ifadesi Türk Ticaret Kanununa uyum sağlanması amacıyla “Amaç ve esas faaliyet konusu aynı olan” olarak değiştirilmiştir.

Madde 7- 1163 sayılı Kanunun 57 nci maddesinde yapılan değişiklikle, kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefil olan kooperatifler ile kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık yapan kooperatiflerde üst üste iki dönem yönetim kurulu üyeliği yapanlara bir sınırlama getirilmiştir. Değişiklikle sosyal yönü de olan kooperatiflerde, fırsat eşitliğinin sağlanması, uzun süre aynı görevde kalmanın meydana getireceği sakıncaların önlenmesi, yönetime dinamizm getirilmesi, demokratik kültürün yerleşmesi, kişiye bağlı değil kurumsal yapıların ortaya çıkması ve kurumsal kuruluş amaçlarının tabana yayılması hedeflenmiştir.

Madde 8- 1163 sayılı Kanunun 62 nci maddesinin ikinci fıkrasındaki kooperatife ait belgelerin hazırlanması ve saklanması ile ilişkin mevcut fıkra güncellenmiş ve yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları altında bulunan belge ve varlıkları görevleri bitiminden itibaren üç işgünü içinde yeni seçilenlere teslim zorunluluğu getirilerek bu konudaki belirsizlik giderilmiştir.

Madde 9- 1163 sayılı Kanunun 65 inci maddesinin birinci fıkrasında ifade düzeltilmesi yapılmış olup, ikinci fıkrasında denetçilerin görev süresinin üst sınırı belirlenmiştir. Denetçiler kooperatif ortakları arasından seçilebileceği gibi ortaklar dışından da seçilebilir.

Üçüncü fıkrayla; çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi kıstaslara göre belirlenen kooperatiflerin denetim kurulu üyelerinin, kooperatifçilik ve denetim konusunda bilgilerinin artırılması amacıyla, eğitim programını tamamlama zorunluluğu getirilmiştir.

Dördüncü fıkrayla, denetim kurulu üyeliğinin herhangi bir nedenle boşalması halinde bu boşluğun nasıl doldurulacağına ilişkin tereddütler giderilmiştir.

Beşinci fıkrayla, Kanunun 69 uncu maddesi hükmü bu maddeye dercedilmiştir.

Altıncı fıkrayla, denetimlerin yapılması ve bunun sonucunda hazırlanan raporların genel kurulda görüşülmesini sağlamak amacıyla tedbir alınmış, denetim kurulu raporları genel kurula sunulmayan kooperatiflerde; finansal tablolar, yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu ve ibra hakkında alınan kararların geçersiz olacağı belirtilmiştir.

Yedinci fıkrayla, eski hüküm korunmakla birlikte, denetçiler hakkında da Kanunun 56 ncı maddesinin üçüncü fıkrasının uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Böylece anılan maddenin birinci fıkrasının 3 üncü bendinde sayılan suçlarla ilgili olarak kamu davası açılmış olan denetçilerin durumlarının yapılacak ilk genel kurulda görüşülmesi sağlanmıştır.

Sekizinci fıkrayla, denetim için seçilenlerin, sicile tescil edilerek, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile internet sitesinde ilan ettirilmesi yükümlülüğü getirilmiştir.

Madde 10- 1163 sayılı Kanunun 69 uncu maddesinde yapılan değişiklikle, denetim sisteminin yeniden düzenlenmesi ve etkin bir denetim modelinin kurulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda etkin bir denetim için, dünya kooperatifçiliğinin Almanya, Japonya, Kanada, İspanya, Polonya ve İtalya gibi başarılı örneklerinde bulunan zorunlu dış denetim sisteminin ülkemizde de uygulamaya geçirilmesi hedeflenmiştir.

Birinci fıkrayla, kooperatiflerdeki mevcut denetim kurulunun yanı sıra; çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi kıstaslara göre belirlenecek kooperatifler ve üst kuruluşlarına dış denetim yaptırılması zorunluluğu getirilmiştir.

İkinci fıkrayla, dış denetimin bağımsız denetçiler; Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa tabi meslek mensupları ve ilgili Bakanlıklarca yetkilendirilen birlik ve merkez birlikleri tarafından yapılması öngörülmüştür. Dış denetimi yapacak denetçiler bu fıkra kapsamında belirtilen denetçiler arasından genel kurulca seçilecektir.

Üçüncü fıkrayla, ilgili Bakanlıkça dış denetimle yetkilendirilen birlik ve merkez birliklerinin dış denetiminin ise zorunlu olarak Türk Ticaret Kanununun ilgili hükümlerine göre bağımsız denetim şeklinde yapılacağı belirlenmiştir.

Dördüncü fıkrayla, dış denetimi gerçekleştireceklerin, görevlerini gereği gibi yapmamaları durumunda kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Beşinci fıkrayla, dış denetimin yapılması, bunun sonucunda hazırlanan raporun genel kurulda görüşülmesi; haklarında Kanunun 56 ncı maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi uyarınca kamu davası açılmış olan dış denetimle sorumlu denetçilerin durumlarının yapılacak ilk genel kurulda görüşülmesi ve dış denetim için seçilenlerin, yönetim kurulu tarafından tescil ve ilan ettirilmesi amaçlanmıştır.

Altıncı fıkrayla, Ticaret Bakanlığına hem iç hem de dış denetim ile bu denetimleri yapacak denetçilerin kriterlerini, bunların sunacakları raporların standardını ve denetimlere ilişkin uygulama esaslarını belirleme yetkisi verilmiştir.

Madde 11- 1163 sayılı Kanunun 72 nci maddesine eklenen fıkrayla, kooperatiflerin, kooperatif birliklerine; kooperatif birliklerinin de merkez birliğine ortak olmadığı takdirde, kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefalet sağlayamayacağı ve kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık yapamayacağı hüküm altına alınmıştır. Düzenlemeyle kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefalet vererek ya da aracılık ederek kredinin geri ödenmeme riskini üstlenen yapıların güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Böylece hem kamusal kaynak israfının önüne geçilecek hem de esnaf, sanatkâr ve çiftçilerin bu desteklerden etkin bir şekilde yararlanması sağlanacaktır. Fıkranın son cümlesi gereği birlikler ve merkez birliği bu kapsamda başvuran kooperatif ve birlikleri ortaklığa kabulden kaçınamayacaklar, böylece finansman desteğine erişmek isteyen bu kooperatiflerin ortakları herhangi bir engelle karşılaşmayacaktır.

Madde 12- 1163 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, sadece konut yapı kooperatiflerine getirilen amaç ve faaliyet konusunun değiştirilerek fesih edilmeksizin faaliyetlerine devam etmesine ilişkin kolaylık, sanayi sitesi yapı kooperatifleri ve toplu işyeri yapı kooperatiflerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ayrıca, anasözleşme değişikliği yapılarak kooperatifin amacının değiştirilmesi için altı aylık süre kısıtı da kaldırılarak bu kooperatiflerin işlemlerinin kolaylaştırılması amaçlanmıştır. Böylece, bu madde kapsamına giren yapı kooperatiflerinin, tasfiyeden dönebileceği zamana kadar amaç ve faaliyet konusunu değiştirebilmesine imkân getirilmektedir.

Madde 13- 1163 sayılı Kanunun 87 nci maddesinde yapılan değişiklikle kooperatif genel kurullarının daha demokratik bir ortamda ve mevzuata uygun olarak yapılmasına nezaret eden Bakanlık temsilcilerine ilişkin düzenleme yeniden ele alınmıştır.

Birinci fıkrayla, kooperatifler ile üst kuruluşlarına genel kurul toplantılarından en az on beş gün önce ilgili Bakanlıktan temsilci talebinde bulunması zorunluluğu getirilmektedir.

İkinci fıkrada genel kurul esnasında yapılacak işlemlere yer verilmiştir.

Üçüncü fıkrada ise Türk Ticaret Kanununa paralel olarak, bu konudaki usul ve esasların ilgili Bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle, Ticaret Bakanlığınca belirleneceği hüküm altına alınmış, farklı amaçlı kooperatiflerde farklı uygulamaların önüne geçilmesi hedeflenmiştir.

Madde 14- 1163 sayılı Kanunun 93 üncü maddesine eklenen fıkrayla, ortaklarının çoğunluğu kadınlardan oluşan ve kadın emeğinin değerlendirilmesi amacıyla kurulan kooperatifler ile ortaklarının çoğunluğu engellilerden oluşan kooperatiflerin; gerek kuruluş aşamasında ve gerekse faaliyet dönemlerindeki tescil ve ilan ücretleri ile odaya kayıt ücreti ve yıllık aidat ile munzam aidat ödeme mükellefiyeti kaldırılarak, bu kooperatiflere pozitif ayrımcılık sağlanmaktadır.

Madde 15-1163 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendine yeni cezalar eklenmiştir. Buna göre; kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefil olan kooperatifler ile kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık yapan kooperatiflerde anasözleşmede belirtilen şartları taşıyanları ortaklığa kabulden kaçınan; bilanço ve gelir gider farkı hesaplarını genel kurulun yıllık

toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile ortakların tetkikine sunmayan; azlık tarafından genel kurul toplantısından önce usulüne uygun şekilde gündeme madde ilavesi istenmesine rağmen bunu yerine getirmeyen; denetçilerin uyarısına rağmen şartları taşımayan veya sonradan kaybeden üyeleri düşürmeyen kooperatif ve üst kuruluşları yöneticileri; kooperatife ait defter, belge, para, mal gibi kooperatife ait varlıkları haleflerine teslim etmeyenler; kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefil olan kooperatif ve üst kuruluşları ile tarımsal desteklemelere aracılık yapan kooperatif ve üst kuruluşlarında, ortaklığa kabul konusunda kanun hükümlerine uygun davranmayan kooperatif ve üst kuruluşları yöneticileri için yeni cezalar öngörülmüştür.

Fıkranın (2) ve (3) numaralı bentlerinde yapılan değişikliklerle genel kurulu olağan toplantıya zamanında çağırmayan yönetim kurulu üyeleri ile yönetim kurulu toplantılarına katılmayan denetçilerin cezai sorumluluklarının bulunup bulunmadığına ilişkin uygulamada yaşanan tereddütlerin giderilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, bağdaşmayan görevlere aykırı uygulamaları araştırmayan denetçilere cezai sorumluluk getirilmiştir.

Fıkraya eklenen (4) numaralı bent ile kooperatif bilgi sistemine veri girişi yapmayan kooperatif yöneticilerine idari para cezası öngörülmüştür.

Maddeye eklenen son fıkra ile idari para cezalarının uygulama süreci ile ödeme süreleri belirlenmiştir.

Madde 16- 1163 sayılı Kanunun ek 5 inci maddesinin birinci fıkrasında, Ticaret Bakanlığı tarafından oluşturulacak Bilgi Sisteminin niteliği ve kapsamı tanımlanmıştır.

İkinci fıkrayla, kooperatif yönetim kurulunun kooperatife ilişkin konu bazında hangi alanlarda verilerini kooperatif bilgi sistemine işlemekle yükümlü olduğu belirtilerek yasal bir çerçeve çizilmiştir.

Üçüncü fıkrayla, veri işleme yetkisi açıkça belirtilerek herhangi bir tartışmaya mahal verilmeden; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa uygun olarak işleme, görüntüleme ve aktarma yetkileri düzenlenmiştir.

Maddenin dördüncü fıkrasıyla, Kooperatif Bilgi Sisteminin işleyişine ilişkin detayların yasal çerçeve doğrultusunda belirleneceği yönetmeliğin hangi usulle çıkarılacağı, yönetmelik içerisinde hangi hükümlerin yer alacağı belirlenerek ikincil düzenleme alanı için bir yetki maddesi oluşturulmuştur.

Madde 17- 1163 sayılı Kanuna eklenen geçici 6 ncı maddeyle yapılması öngörülen değişiklikler doğrultusunda hazırlanması gereken yönetmeliklerin 6 ay içinde çıkarılacağı düzenlenmiştir.

Madde 18- 1163 sayılı Kanuna eklenen geçici 7 nci maddeyle, yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler için getirilmesi öngörülen eğitim şartına ilişkin geçiş hükmü düzenlenmiştir. Buna göre, kooperatiflerin halihazırdaki yönetim ve denetim kurulu üyeleri bir sonraki seçimlere kadar eğitim şartından muaf tutulmuşlardır. Ayrıca, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten, 31/12/2022 tarihine kadar seçilecek yönetim ve denetim kurulu üyelerinin eğitim alma zorunluğunun da bu tarihten sonra başlayacağı belirlenmiştir.

Madde 19- 1163 sayılı Kanuna eklenen geçici 8 inci maddeyle, kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefil olan kooperatifler ile kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık yapan kooperatifler ve bunların üst kuruluşlarının yöneticileri için Kanunun 57 nci maddesiyle getirilen iki dönem kuralının maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak seçimlerden sonraki dönemi kapsayacağına ilişkin düzenleme yapılmıştır.

Madde 20- 1163 sayılı Kanuna eklenen geçici 9 uncu maddeyle, Kooperatif Bilgi Sistemi (KOOPBİS)'nin kurulması için 1 yıllık; verilerin sisteme girişi için altı aylık süre verilmiştir. Ayrıca, verilen altı aylık süreye rağmen veri girişi yapmayan kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri için idari para cezası getirilmiştir. Öte yandan; maddeyle, KOOPBİS uygulamaya geçinceye kadar, kooperatifler ve üst kuruluşlarının ortaklar listelerini mevcut hükümlerine göre almalarına imkân tanınmıştır.

Madde 21- 1163 sayılı Kanuna eklenen geçici 10 uncu maddeyle, yapılan düzenlemelere intibak edilmesi amacıyla, kooperatif ve üst kuruluşlarına üç yıllık intibak süresi öngörülmüş ve bu süre zarfında gerekli anasözleşme değişikliğini yapmayan kooperatiflerin dağılmış sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

Madde 22- Maddeyle 1163 sayılı Kanunun;

- 45 inci maddesinde hüküm altına alınan ortaklar listesinin KOOPBİS'ten alınacağına ve isteyen kooperatiflerin anasözleşmelerinde hüküm bulunması koşuluyla elektronik genel kurul yapabileceğine,
 - 55 inci ve 65 inci maddelerinin üçüncü fıkralarında hüküm altına alınan yönetim ve denetim kurulu üyelerine yönelik eğitim şartına,
 - 57 nci maddesinin ikinci fıkrasında hüküm altına alınan, üst üste iki dönem yönetim kurulu üyeliği yapanların aradan bir seçim dönemi geçmedikçe bu göreve tekrar seçilemeyeceklerine,
 - 69 uncu maddesiyle hüküm altına alınan, ilgili Bakanlıkça belirlenen kriteri taşıyan kooperatiflerin zorunlu dış denetime tabi tutulacağına,
 - KOOPBİS'in tüm kooperatifleri kapsayacağına,
- ilişkin düzenlemelerin 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanuna tabi kooperatif ve birlikler için de uygulanması, böylece değişik Kanunlara tabi kooperatifler arasında yeknesaklık sağlanması amaçlanmıştır.

Madde 23- 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, 1163 sayılı Kanunun 57 nci maddesinin ikinci fıkrasında hüküm altına alınan, üst üste iki dönem yönetim kurulu üyeliği yapanların aradan bir seçim dönemi geçmedikçe bu göreve tekrar seçilemeyeceklerine ilişkin kurala tarım satış kooperatifleri ve birliklerinin de uyum sağlaması amaçlanmıştır.

Madde 24- 4572 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde yapılan değişiklikle, bağımsız denetime tabi olmayan tarım satış kooperatif birlikleri ile kooperatiflerin dış denetiminin 1163 sayılı Kanunun 69 uncu maddesi çerçevesinde yapılması sağlanmıştır.

Madde 25- Maddeyle 1163 sayılı Kanunun;

- 45 inci maddesinde hüküm altına alınan ortaklar listesinin KOOPBİS'ten alınacağına ve isteyen kooperatiflerin anasözleşmelerinde hüküm bulunması koşuluyla elektronik genel kurul yapabileceğine,
 - 55 inci maddesinin üçüncü fıkrasında hüküm altına alınan yönetim kurulu üyelerine yönelik eğitim şartına,
 - 57 nci maddesinin ikinci fıkrasında hüküm altına alınan, üst üste iki dönem yönetim kurulu üyeliği yapanların aradan bir seçim dönemi geçmedikçe bu göreve tekrar seçilemeyeceklerine,
 - KOOPBİS'in tüm kooperatifleri kapsayacağına,
- ilişkin düzenlemelerin 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanuna tabi kooperatif ve birlikler için de uygulanması, böylece değişik Kanunlara tabi kooperatifler arasında yeknesaklık sağlanması amaçlanmıştır.

Madde 26- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 397 nci maddesinin beşinci fıkrasında yapılan değişiklikle, tarım satış kooperatifleri ile bağımsız denetim dışında kalan tarım satış kooperatifleri birlikleri, 6102 sayılı Kanunun denetim kapsamından çıkarılmıştır.

Madde 27- Yürürlük maddesidir.

Madde 28- Yürütme maddesidir.

Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar,

Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

15/10/2021

Esas No: 2/3863

Karar No: 14

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

1. Giriş

Antalya Milletvekili Atay USLU ve 76 Milletvekili tarafından 07/10/2021 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan ve Başkanlıkça 08/10/2021 tarihinde tali komisyon olarak Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonuna, esas komisyon olarak da Komisyonumuza havale edilen 2/3863 esas numaralı “Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Komisyonumuzun 13/10/2021 tarihinde yaptığı 15’inci Birleşiminde Antalya Milletvekili Atay USLU ile Ticaret Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Milli Kooperatifler Birliği, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği, KÖY-KOOP Merkez Birliği, S.S. Köy Kalkınma ve Diğer Tarımsal Amaçlı Kooperatif Birlikleri Merkez Birliği, Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği, Anadolu Birlik Holding, HAYKOOP Merkez Birliği, Marmara Birlik, Trakya Birlik, Türkiye S.S. Yapı Kooperatifleri Merkez Birliği, S.S. Eryaman Güzelkent Konut Üretim Yapı Kooperatifleri Birliği, Afşar Balam Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, TARİŞ ve PANKOBİRLİK temsilcilerinin katılımlarıyla incelenip görüşülmüştür.

Kooperatifler; diğer işletmelerden demokratik yönetimleri, sorumluluk, eşitlik, adalet, yardımlaşma ve dayanışma gibi değerlerin kılavuzluk ettiği girişimler olarak ayrılmakta ve etkinliklerinin merkezinde insan yer almaktadır. Günümüzde, kooperatifçilik kamu ve özel sektör yanında üçüncü bir sektör olarak kabul edilmekte ve özel sektörle birlikte ekonomik ve sosyal kalkınmanın lokomotifleri olarak görülmektedir. Küresel ölçekte rekabet ile kamu yararı arasındaki dengenin kurulması ve bu dengenin kalıcı olabilmesini sağlayan temel araçlardan biri olarak kabul edilmesi nedeniyle kooperatifçilik, bireylerin ve toplumun ekonomik ve sosyal kalkınması açısından oldukça önemlidir.

Kendilerine özgü niteliklere ve ilkelere sahip bir ortaklık modeli olan kooperatifler, 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunundan ayrı olarak 1969 yılında kabul edilen 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ile bağımsız bir kimlik kazanmıştır. Yarım asırdan daha uzun bir süredir uygulanmakta olan 1163 sayılı Kanun, yıllar içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlar dikkate alınarak toplam 18 değişikliğe uğramıştır. Yıllar içerisinde birçok değişiklik yapılsa da, yaşanan teknolojik gelişmeler ve küreselleşen ekonomi sonucunda Kanunda daha kapsamlı ve işlevsel düzenlemeler yapılması gereksinimi ortaya çıkmıştır.

Ülkemizde kooperatifçilikle ilgili politikaları belirlemekle görevli kurum olan Ticaret Bakanlığının öncülüğünde, kooperatiflere kuruluş, işleyiş ve denetim hizmeti sunan diğer Bakanlıklar ile kooperatifçilik sektörünün temsilcileri ve ilgili kurum ve kuruluşların katkılarıyla hazırlanan “Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı”nda kooperatifçiliğimizin sorunları bütüncül ve detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Bahse konu belgede belirlenen “misyon” ve “vizyon” doğrultusunda, sorunların giderilmesi, kooperatifçiliğin ideal yönde gelişebilmesi için ülkemizde uygun kanuni düzenlemelerin ve politikaların oluşturulabilmesi amacıyla geçici çözümlerin ötesinde sistem değişikliği ihtiyacı ortaya çıkmış ve bu nedenle 1163 sayılı Kanunda uluslararası esaslar ve günün ihtiyaçları doğrultusunda değişiklikler yapılmasına ilişkin Eylem Planında özel bir maddeye yer verilmiştir. Ayrıca, Eylem Planında yer alan birçok faaliyetin de uygulamaya konulabilmesi için kanuni düzenleme yapılması gerekmektedir.

2021-2023 Yeni Ekonomi Programında “Kooperatif ve üst kuruluşlarının; uluslararası kooperatifçilik ilke ve uygulamalarına uygun şekilde faaliyet göstermesini, şeffaf ve profesyonel bir yönetim yapısına kavuşturulmasını, etkin bir denetim sistemine sahip olmasını sağlayacak şekilde kooperatifçilik mevzuatı güncellenecektir.” eylemine yer verilmiş ve 12 Mart 2021 tarihli Ekonomi Reformları Eylem Planının İç Ticaretin Kolaylaştırılması bölümünde “8.1.d. Kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının daha şeffaf, etkin ve profesyonel bir yönetim yapısına kavuşması amacıyla Kooperatifçilik Kanununda düzenlemeler yapılacaktır.” eylemi yer almaktadır.

Bu amaçla hazırlanan Kanun Teklifi ile ülkemizde bulunan kooperatif ve üst kuruluşları; uluslararası kooperatifçilik ilke ve uygulamalarına uygun şekilde faaliyet gösteren, ortak sorumluluk ve kendi kendine yönetim esaslarına bağlı, şeffaflığı esas alan ve ortaklarının haklarını koruyan, çağdaş yönetim ilkelerini benimseyen, etkin bir şekilde denetlenen, ekonomik ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunan ticari işletmeler haline getirilmesi öngörülmektedir.

2. Teklifin İçeriği

2/3863 esas numaralı Kanun Teklifiyle,

➤ Kooperatife ortaklık başvurusu yapıldıktan sonra yönetim kurulunun, bu başvuruyu bir ay içinde sonuçlandırması ve durumu başvuru sahibine bildirmesi ve kamu kaynaklarından desteklenen kredilere aracılık eden kooperatifler ile tarımsal desteklemelere aracılık eden kooperatiflerde, yönetim kurulu anasözleşmede belirtilen şartları taşıyanları ortaklığa kabulden kaçınmaması,

➤ İlgili Bakanlıklara, kooperatiflerin amaç ve faaliyet konularına göre ortaklık payının asgari değerini arttırabilme yetkisi verilmesi, yüksek sermaye gerektiren sigorta kooperatifleri için bir ortağın taahhüt edebileceği pay adedinin üst sınırının kaldırılması ve pay değerinin sigorta kooperatiflerine faaliyet izni vermeye yetkili olan ilgili kurumun görüşü alınarak belirlenmesi,

➤ Yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu, gelir gider farkı hesapları, bilanço ve denetçi raporlarının elektronik ortamda ortakların incelemesine sunulması ve kooperatif organlarında görev almak isteyen adaylara genel kurul toplantısına katılma hakkını haiz ortakları gösterir listeye erişme imkânı sağlanması,

➤ Kooperatiflerin olağan genel kurul toplantılarını birleştirebilme süresinin, yönetim ve denetim kurulu görev süresinin üst sınırı ile uyumlu hale getirilerek üç yıldan iki yıla indirilmesi, genel kurul toplantılarından önce toplantıya katılma hakkını haiz ortakları gösterir listenin kooperatif

bilgi sisteminden alınması zorunluluğunun getirilmesi ve kooperatiflerin elektronik ortamda genel kurul yapabilmesi,

- Kooperatiflerin yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerinin, kooperatifçilik konusunda bilgilerinin artırılması amacıyla, eğitim programı tamamlama zorunluluğu getirilmesi,
 - Yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları altında bulunan belge ve varlıkları görevleri bitiminden itibaren üç iş günü içinde yeni seçilenlere teslim zorunluluğu getirilmesi,
 - Ticaret Bakanlığı tarafından çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi kıstaslar dikkate alınarak belirlenen kooperatif ve üst kuruluşların dış denetime tabi tutulması, dış denetimin bağımsız denetçiler; Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa tabi meslek mensupları ve ilgili Bakanlıklarca yetkilendirilen birlik ve merkez birlikleri tarafından yapılması,
 - Kooperatiflerin, kooperatif birliklerine; kooperatif birliklerinin de merkez birliğine ortak olmadığı takdirde, kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefalet sağlayamaması ve kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık yapamaması,
 - Daha önce sadece konut yapı kooperatiflerine getirilen amaç ve faaliyet konusunun değiştirilerek fesih edilmeksizin faaliyetlerine devam etmesine ilişkin kolaylığın, sanayi sitesi yapı kooperatifleri ve toplu işyeri yapı kooperatiflerini de kapsayacak şekilde genişletilmesi ve kooperatifin amacının değiştirilmesi için altı aylık süre kısıtının kaldırılması,
 - Kooperatifler ile üst kuruluşlarına genel kurul toplantılarından en az on beş gün önce ilgili Bakanlıktan temsilci talebinde bulunması zorunluluğu getirilmesi,
 - Ortaklarının çoğunluğu kadınlardan oluşan ve kadın emeğinin değerlendirilmesi amacıyla kurulan ile ortaklarının çoğunluğu engellilerden oluşan kooperatiflerin; gerek kuruluş aşamasında ve gerekse faaliyet dönemlerindeki tescil ve ilan ücretleri ile odaya kayıt ücreti ve yıllık aidat ile munzam aidat ödeme mükellefiyeti kaldırılması,
 - 1163 sayılı Kanundaki cezai hükümlerin yeniden düzenlenmesi,
 - Ticaret Bakanlığı tarafından tüm kooperatif ve üst kuruluşlarının, kooperatifçilik hizmetlerine elektronik ortamda eriştiği ve kooperatifin ticaret sicili kayıtlarının, finansal tablolarının, yönetim kurulu ve denetçi raporlarının, genel kurul toplantı evrakının, ortakların kimlik, iletişim, pay ve ödemelerine ilişkin bilgilerin bulunduğu Kooperatif Bilgi Sisteminin kurulması,
 - Öngörülen düzenlemelere intibak edilmesi amacıyla, kooperatif ve üst kuruluşlarına üç yıllık intibak süresinin verilmesi ve bu süre zarfında gerekli anasözleşme değişikliğini yapmayan kooperatiflerin dağılmış sayılacağına hüküm altına alınması,
- öngörülmektedir.

3. Komisyon Görüşmeleri

Komisyon Başkanı Konya Milletvekili Ziya ALTUNYALDIZ tarafından yapılan açıklamalarda;

- Ülkemizde kooperatifçiliğin geçmişinin Osmanlı'ya uzandığı, kooperatifçiliğin Türkiye'deki ilk uygulamasının 1863 yılında devlet eliyle kurulan "memleket sandıkları" ile başladığı, Cumhuriyetimizin kuruluş ve gelişme sürecinde de kooperatifçilik alanında esaslı adımlar atılmak suretiyle kooperatif sayısının her geçen gün arttığı,
- Kökeni yüzyıllar öncesine dayanan kooperatiflerin bugün küresel çapta yaklaşık 400 milyon kişiye doğrudan ya da dolaylı istihdam sağladığı,

➤ Dünya genelinde on kişiden birinin, Avrupa'da ise beş kişiden birinin kooperatif üyesi olduğu, sadece Avrupa'da kooperatiflerin oluşturduğu toplam ekonomik büyüklüğün 1,5 trilyon avroya ulaştığı, benzer şekilde dünyanın en büyük 300 kooperatifinin toplam cirosunun 2 trilyon doların üzerinde olduğu,

➤ Kooperatifler etkinliklerinin merkezine insanı koymaları, piyasa dengelerini düzelterek, etkin piyasa mekanizmalarını sağlayan bir denge unsuru olmaları, küçük sanayi işletmelere kendi sistematığı ve özerk yapılar içerisinde güçlü ekonomik yapılar hâlinde piyasaya ve üretime katkı vermeleri, ürün ya da hizmet arzını koordine etmek suretiyle piyasa dengelerini sağlamaları ve üretimden tüketime kadar, konuttan sağlığa, bankacılıktan sigortacılığa kadar pek çok alandaki başarılarıyla hem küreselde hem ülkemizde önemli üretim ve değer katkısı veren kuruluşlar olduğu,

➤ Yüzyıllar önce memleket sandıklarıyla başlayan lonca, imece gibi tarihimize ait sosyoekonomik örgütlenmelerle milyonlarca kişiye istihdam sağlayan ve bugün itibarıyla çok önemli bir ekonomik büyüklüğe ve sosyal ağa ulaşan kooperatifçiliğimizin daha ileriye gitmesi ve bu alanda yaşanan sorunların giderilmesi, daha etkin yapılara ulaşılması bakımından görüşülmekte olan teklifin oldukça önemli olduğu,

➤ Kooperatiflerin ilgili bakanlıklara göre dağılımı göz önüne alındığında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kendi alanında 35.938, Ticaret Bakanlığı'nın çalışma alanında 12.327, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın çalışma alanında ise 11.499 kooperatifin faaliyet gösterdiği, toplam kooperatif sayısı dikkate alındığında 59.764 kooperatifin 6.328.945 ortağıyla ülkemizde faaliyette bulunduğu,

➤ Bu alanda 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun ve 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Hakkında Kanunun var olduğu, ayrıca Türk Ticaret Kanunu hükümlerinde de kooperatiflere ilişkin hükümlerin yer aldığı,

➤ Teklif ile kooperatiflerle ilgili kamuoyunda farkındalık sağlanması, kooperatif girişimciliğinin farklı alanlarda uygulanması ve uygulamada ortaya çıkan sorunların giderilmesi, daha etkin, daha üretken, piyasa dengelerini daha iyi sağlayan, istihdamı daha önceleyen, izlenebilir, şeffaf bir yapının oluşturulmasının amaçlandığı,

belirtilmiştir.

Kanun Teklifinin tümü üzerinde yapılan görüşmelerde birinci imza sahibi Antalya Milletvekili Atay USLU tarafından yapılan açıklamalarda;

➤ Kooperatif sisteminin ekonomide önemli bir aktör olduğu, dünya genelinde kooperatiflerin ve derneklerin kamu sektörü ile özel sektörün yanında üçüncü sektör sayıldığı,

➤ Kooperatiflerin bir taraftan rekabetin, diğer taraftan kamu yararının sağlanması arasında önemli bir denge unsuru olduğu,

➤ Mevzuatımızda da 1969 yılında Ticaret Kanunu'ndan ayrılarak 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun özel bir kanun olarak yürürlüğe girdiği,

➤ Kooperatifçilik kavramının ülkemizde Osmanlı Devletinden beri var olduğu aynı isim olarak olmasa da imece kültürünün, ahilik kültürünün ve lonca kültürünün bir kooperatifçilik sisteminin devamı olduğu,

➤ İngiltere'nin Manchester şehrinde yüz altmış yıl önce işçilerin kendilerinin tüketim ihtiyaçlarını karşılamak için bir kooperatif kurdukları ve modern anlamda kooperatif kelimesinin tam

olarak karşılığının o yıllara tekabül ettiği ve Türkiye’de de ticari hayattaki gelişmelerin, değişimlerin ve ekonomideki dönüşümlerin Kooperatifler Kanununda değişiklikleri zorunlu kıldığı ve bugüne kadar adı geçen yasada 18 değişiklik yapıldığı,

➤ Türkiye’de Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı ile ilgili olmak üzere yaklaşık 60 bin kooperatif olduğu ve bu kooperatiflerin üye sayısının 6 milyon olduğu,

➤ Türkiye’de kooperatif sayısının oldukça fazla olmasına rağmen kooperatiflere üye olma sayısının dünyadaki oranlara göre düşük olduğu, kooperatifçilik kültürünün aslında yeterince gelişmemiş olduğu ve geçmiş yıllarda ülkemizde kooperatifçiliğin daha çok üst yapının bir talebi olarak görüldüğü oysa kooperatifçiliğin toplumun ve tabanın bir talebi olması gerektiği,

➤ Bu kanun teklifinin kooperatif yöneticilerinden, üyelerinden, birliklerinden ve sektörün farklı gruplarından ve farklı siyasi parti gruplarından alınan görüşler doğrultusunda hazırlandığı,

➤ Çoğunluğu kadınlardan oluşan ve kadın emeğini değerlendiren kooperatifler ile çoğunluğu engellilerden oluşan kooperatiflere pozitif ayrımcılık getirildiği, kuruluş aşamasında ve faaliyet dönemindeki ticaret sicil müdürlüğüne ödedikleri tescil ve ilan ücretleri, ticaret odasına kayıt ücretleri, yıllık aidatlar ve munzam aidatlar gibi bazı ödeme mükellefiyetlerinin kaldırdığı ve kadın kooperatiflerinin ve engelli kooperatiflerinin daha da yaygınlaşması ve verimli olması için bu düzenlemenin yapıldığı,

➤ Kooperatifleri şeffaflaştırmaya matuf hükümler getirildiği, kooperatiflere ilişkin verilerin tutulacağı bir merkezi Kooperatif Bilgi Sisteminin Ticaret Bakanlığı tarafından kurulacağı ve böylelikle kooperatiflerin gelir-gider hesapları, bilanço ve denetçi raporlarının elektronik ortamlarda görülebileceği,

➤ Seçim dönemlerinde çokça spekülasyon konusu olan hazirun listelerine erişim sorununun bulunduğu ve bundan sonra söz konusu listelere erişimin elektronik ortamda gerçekleşeceği ve böylece seçimlerin daha şeffaf ve daha adil olmasının sağlanacağı,

➤ Teknolojik gelişmelere uygun olarak kooperatiflerin elektronik ortamda genel kurul yapabilmelerinin önünün açıldığı, ana sözleşmelerinde olmak kaydıyla artık kooperatiflerin genel kurullarını elektronik ortamlarda yapabileceklerine ilişkin düzenleme yapılmak suretiyle çok uzak mesafelerde bulunan kişilerin üye oldukları kooperatiflerin genel kurullarına katılabilecekleri, çok sayıda ortağı olan kooperatiflerin var olduğu ve bu nedenle genel kurullara katılımında sorunlar yaşandığı ve yapılan düzenlemeyle bu sorunların ortadan kalkacağı,

➤ Kooperatif kültürünün yaygınlaşması bakımından eğitimin şart olduğu, kooperatiflerin yönetim ve denetim kurulu üyelerinin kooperatifçilik konusunda daha nitelikli bilgiye sahip olmaları, daha profesyonel şekilde görevlerini yerine getirebilmeleri amacıyla seçildikten sonra kooperatifçilik eğitimi alma zorunluluğunun getirildiği,

➤ Kooperatifçilik sisteminde güvenin artırılması için profesyonel bir dış denetim mekanizmasının olmasının gerektiği, kooperatifçilik konusunda Japonya, Kanada, Almanya, İspanya gibi iyi ülke örneklerine bakıldığında dış denetim sisteminin olduğu ve bu sistemin hesap verilebilirliği artıracığı, getirilen dış denetim sisteminin yerindelik denetimi olmadığı, sadece finansal konuların denetimi olduğu, kooperatiflerinin büyüklüğüne, üye sayısına, cirosuna, hesaplarına göre

bununla ilgili bir kademelendirmenin söz konusu olacağı, Ticaret Bakanlığının bu kademelendirme sonunda kanunda öngörülen mali müşavirlere, bağımsız denetçilere veya birliklerin görevlendirdiği denetçilere bu denetimleri yaptırabileceği,

➤ Türkiye’de kamu kaynağı kullanan esnaf kredi kefalet ve tarım kredi kooperatiflerinin var olduğu, bunlarla ilgili bazı konularda düzenleme yapıldığı, bu kooperatiflerin, ana sözleşmede belirtilen şartları taşıyan kişileri ortaklığa kabulden kaçınamayacakları, düzenlemeyle yönetim kurulunca ortaklık şartlarını taşıdığı halde ortaklığa kabul edilmeyen ve bu nedenle finansmana erişemeyen esnaf, sanatkâr ve çiftçilerimizin mağduriyetinin önüne geçilmiş olacağı,

➤ Kamu kaynağı kullanan kooperatiflerde üst üste iki dönem yönetim kurulu üyeliği yapanların aradan bir seçim dönemi geçmedikçe bu görevlere tekrar seçilemeyeceklerine ilişkin düzenleme yapılmak suretiyle demokratik kültürün yerleşmesi, kişiye bağlı olmaksızın kurumsal bir yapının oluşmasının ve yönetime dinamizmin getirilmesinin amaçlandığı,

➤ 2021-2023 Yeni Ekonomi Programı’nda kooperatifçiliğin geliştirilmesiyle ilgili kooperatiflerin ve üst kuruluşların daha şeffaf, daha etkin, daha profesyonel bir yönetime kavuşturulması ve bu kapsamda ilgili mevzuat değişiklikleri ve gerekli güncellemelerinin yapılacağına ilişkin taahhütlere yer verildiği,

ifade edilmiştir.

Kanun Teklifi üzerinde milletvekilleri tarafından yapılan açıklamalarda;

➤ Teklifin genel olarak olumlu karşılandığı,

➤ Ticaret Bakanlığı verilerine göre, 2021 yılı Eylül ayında Türkiye genelinde kooperatif sayısı %4,81 artarak 12.560’a ulaştığı, bu rakamlardan kooperatif ve üye sayısının arttığı görülse de ülkemizde kooperatifçiliğin geliştiğinin söylenemeyeceği,

➤ Tarım Kredi Kooperatiflerinin tahsilat yapamaz hâle geldiği, bunun altında kooperatiflere ilişkin mevzuatın dağınık olması, bu alanın birden fazla bakanlığın yetki alanına girmesi, kooperatiflerin kurumsal kapasitelerinin yetersiz olması ve birçoğunun aktif faaliyet göstermemesinin yattığı,

➤ Kooperatiflerin makine ve ekipman alımı, nitelikli personel istihdamı, demirbaş alımları ve kredilerle desteklenmesi gerektiği,

➤ Kooperatifçilik konusunda kamuoyunda farkındalık sağlanması ve kooperatif girişimlerinin farklı alanlarla da uygulanması için çalışmalar yapılmasının kooperatifçiliğin gelişmesine katkı sağlayacağı,

➤ Teklifte bazı belli sorunların tespit edildiği ve genel olarak kooperatifçilere fayda sağlayacak çözümler getirildiği,

➤ Teklifin tali komisyon olarak Tarım Komisyonu’na havale edildiği ancak tali komisyondan görüş alınmadığı,

➤ Konuyla ilgili kooperatiflerde sorun yaşayan üyelerin görüşlerine başvurulmadığı,

➤ Kooperatifler konusunda köklü birtakım değişiklikleri içeren kapsamlı bir yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu,

➤ Dürüstlük ve samimiyet ilkesiyle yurdun dört bir tarafında hem üreticiyi hem de tüketiciyi koruma esaslı yeni kooperatiflerin kurulmasının sağlanması gerektiği,

- Ekonomiye katkı sağlamak, katma değer yaratmak ve bölgesel kalkınma açısından kooperatifçiliğin oldukça önemli ve değerli olduğu,
- Kooperatiflerin banka ile ilişkilerde özellikle düşük faizli, uzun vadeli kredi kullanımlarında kooperatiflerin KOBİ statüsünde olmadığı gerekçesiyle taleplerinin geri çevrilmesinin en büyük problemlerden biri olduğu,
- Kooperatifler Kanununda farklı alanlarda faaliyette bulunan kooperatiflerin aynı statüde olmasının doğru bir yaklaşım olmadığı,
- Türkiye'deki kooperatiflerin gayrisafi yurt içi hasıla, yatırım, dış ticaret rakamları içindeki payının bilinmemesinin yanı sıra üretimdeki payı ve istihdamdaki payı konusunda ciddi veri noksanlıklarının bulunduğu,
- Dünyadaki örnekleriyle karşılaştırıldığında Türkiye kooperatifçiliğinde eksik üst örgütlenme nedeniyle kooperatiflere yönelik eğitim, finansman, denetim, danışmanlık, teknik ve yasal desteğin verilememesi gibi ciddi sorunlu alanlarının var olduğu,
- Ülkemizde kooperatiflerin üst birliklere katılım oranının çok düşük olduğu,
- Teklifte yönetim ve denetim kurullarındaki üyelere ilişkin eğitimin zorunlu hale getirildiği, dünyada sadece kooperatif çalışanlarının ve ortaklarının eğitimini üstlenen akademilerin var olduğu,
- Profesyonel çalışanların, kooperatiflerde çalışanların eğitimi konusunda herhangi bir yaptırım getirilmemesinin önemli bir eksiklik olduğu,
- Sermaye yetersizliğinin en büyük problemlerden biri olduğu, ancak kooperatif bankacılığı konusunda herhangi bir düzenleme yapılmadığı,
- Tarım satış kooperatifleri ile bağımsız denetim dışında kalan tarım satış kooperatifleri birlikleri, 6102 sayılı Kanunun denetim kapsamından çıkarıldığı, ancak madde gerekçesinin ikna edici olmadığı ve daha açıklayıcı olması gerektiği,
- Kadınlara ve engellilere yönelik getirilen muafiyetin oldukça olumlu bir düzenleme olduğu, kırsalda tarım faaliyetlerine katılımlarının artırılması ve tarım nüfusunu gençleştirmek amacıyla çoğunluğunun otuz yaşını doldurmamış kişiler tarafından kurulması halinde gençlerin de pozitif ayrımcılık kapsamına alınması gerektiği,
- Teklifte kooperatif yöneticilerine ilişkin eğitimin içeriğinin kim tarafından verileceğinin belli olmadığı ve eğitim programının alt düzenleyici işlemle değil kanunda düzenlenmesi gerektiği,
- Kooperatiflerin kendi kararını alan, eyleyen, iktidardan özerk yapılar olmak zorunda olduğu,
- Kooperatiflere ilişkin bir anasözleşme olduğu ancak anasözleşmenin de nasıl olacağının yine Bakanlık tarafından belirlendiği,
- Kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefil olan kooperatifler ile kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık yapan kooperatifler ve bunların üst kuruluşlarında üst üste iki dönem yönetim kurulu üyeliği yapanların aradan bir seçim dönemi geçmedikçe bu göreve tekrar seçilemeyeceğine ilişkin sınırlamanın kaldırılması gerektiği,
- Kooperatiflere ilişkin dağınık mevzuatın tek bir mevzuat altında toplanmak suretiyle demokratikleşmesi ve bir kooperatif bakanlığının kurulması gerektiği,
- Kooperatiflere sadece gerçek kişilerin üye olması gerektiği, tüzel kişilerin dışarıda bırakılması gerektiği,

➤ Tarım Kredi Kooperatiflerinin tarımsal üretici ya da çiftçi olmadığından Ziraat Bankası tarafından düşük faizli tarımsal kredi kullanılacak kişiler arasında bulunmadığı, dolayısıyla banka tarafından tarımsal üretim yapan üreticilere kullanılan kredilere uygulanan faiz oranlarının Tarım Kredi Kooperatiflerine uygulanmadığı,

➤ Kooperatiflere KDV indiriminin yanı sıra diğer uygulanan vergi oranlarında da indirim yapılması gerektiği, tescil işlemlerinden alınan ücretlerin ve odaların yıllık aidatlarının küçük kooperatifler için yüksek olduğu,

➤ Konut kooperatiflerinin çok sayıda vatandaşımızı mağdur ettiği ve düzenlemede yapısal sorunların ele alınmadığı,

➤ Üst birliği olmayan kooperatiflerde Millî Kooperatifler Birliğinin üst denetim konusunu üstlenebileceği,

➤ Elektronik oylama ya da elektronik toplantılara katılmak gibi bir zorunluluğun getirilmesinin kooperatiflerde katılımcılığı ortadan kaldıracığı,

➤ Üç iş günü içerisinde defterlerin teslim edilmesinin kırsal bölgeler düşünüldüğünde uzun bir zaman olmadığı, bu zamanın minimum yedi güne çıkartılması, yedi-on beş gün arasında olması gerektiği,

➤ Seçim yoluyla gelinen bir görevin bir şarta bağlanarak düşmesinin Anayasa Mahkemesi kararlarıyla da belirlendiği üzere kazanılmış haklara, dolayısıyla Anayasa'ya aykırı olacağı,

➤ Teslim edilecekler arasında sadece bilgi ve belge bulunmadığı, paranın da geç teslim edilmesinin bazı mahzurlar yaratacağı, ifade edilmiştir.

Kanun Teklifi üzerinde kooperatif temsilcileri tarafından yapılan açıklamalarda;

➤ Denetim, eğitim, kadın kooperatifleri ve kooperatif bilgi sisteminin mevcut Teklifte yer alan yeni ve yenilikçi hususlar barındırdığı için desteklendiği,

➤ Türkiye'deki kooperatiflerin genel olarak, çok sayıda az ortaklı kooperatifler olduğu bunun insanları bir köyde birden çok kooperatif kurmak zorunda bıraktığı, bu yapılarda yönetici seçilemediği ve genel kurulun toplanmadığı, kooperatiflerde çok amaçlılık ilkesinin hep göz ardı edildiği ve uzmanlaşma, ihtisaslaşma gibi kavramlardan hareket edildiği ve gelinen noktada bunun doğru olmadığı,

➤ Ülkemizde kooperatifler açısından başka ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça fazla sayıda çeşitlilik bulunduğu, kooperatif kurup, ad koymak suretiyle çoğaltmanın herhangi bir faydasının olmadığı,

➤ Bakanlıkların kooperatif anlayışlarındaki farklılık nedeniyle birçok sıkıntının yaşandığı, kooperatiflerin tek bir idari yapı altında olması gerektiği,

➤ Kamu kaynaklarından destekleme ve sübvansiyonların olduğu, kooperatiflerin geçimlerini sadece ortaklarından hizmet karşılığı aldığı ücretlerden sağladığı,

➤ Kooperatifçilik alanında yapılan aksaklıklar, eksiklikler, yolsuzlukların bütün kooperatifleri olumsuz etkilediği, kooperatiflerin ciddi bir denetime tabi tutulduğu, son gelişmelerle kooperatiflerin Devlet Denetleme Kurulu'nun da denetim mekanizmasına dahil edildiği,

- Kamu kaynaklarıyla desteklenen kooperatiflerde iki dönem üst üste görev yapanlara yönelik bir dönem ara vermesi kuralı getirilmesinin seçme ve seçilme hakkına bir müdahale olduğu ve kooperatifçiliğin zamanla öğrenilen bir iş olduğundan bu düzenlemenin doğru olmadığı,
 - Ürünün mamul hâle çevrildiğinde doğrudan vergiyle ve kurumlar vergisiyle muhatap olduğu, bu konunun Teklif kapsamında yeniden değerlendirilmesinin faydalı olacağı,
 - İki dönem ifadesi yerine yasaya belirli bir süre konulmasının daha isabetli olacağı,
 - Kooperatiflerin KOBİ kategorisinde sayılmadığı için pandemi döneminde Halk Bankasının verdiği kredilerden yararlanamadığı,
 - Son dönemlerde ülkemizde bazı siyasi ve ekonomik nedenlerle rutin, normalin dışında çok sayıda kooperatifin kurulduğu,
 - Denetim mekanizmasının en güçlü olduğu genel kurullara katılımın nitelikli hâle getirilmesinin önem arz ettiği,
 - Kooperatiflerde ilçe bazlı kooperatiflerin kurulmasındaki alt mevzuatın düzenlenmesi ve üst kuruluşların il bazında olmasının büyük önem arz ettiği,
 - Kooperatiflerin gençleşmeye de ihtiyacının olduğu ve kooperatif ortaklarının %51'inin veya 1/4'ünün 40 yaş altı olma durumunda kadın ve engellilere tanınan pozitif ayrımcılığın kırsal alandaki tarımsal kalkınma kooperatifleri için de uygulanması gerektiği,
 - Kooperatiflere finansmanın nasıl sağlanacağı konusunda eksiklik olduğu,
 - Kooperatiflerin birleştirilmesi gerektiği, ancak bunu sağlayacak ve kolaylaştıracak herhangi bir düzenlemeye Teklifte yer verilmediği,
 - Taşımacılık ve vergi ayağında kooperatiflere pozitif ayrımcılık yapılmasının bugün yaşanan sorunlara çözüm üretme adına kritik öneme haiz olduğu,
 - Kadın kooperatiflerinin kırsaldaki kadın emeğinin ekonomiye yansıtılmasının bir modeli olduğu ve kadın kooperatiflere verilen ayrıcalıklardan dolayı Teklifin oldukça değerli olduğu,
 - Kooperatiflerden katma değer vergisi alındığı, ayrıca gelir vergisi, kurumlar vergisi, stopaj, damga vergisi gibi ağır yüklerin hafifletilmesine yönelik destek beklendiği,
 - Kooperatiflere verilen hibelerin vergisiz olması gerektiği,
 - Kooperatiflerde üst birliğe giriş ve üst birlik aidatlarının oldukça yüksek olduğu,
 - Kooperatiflerin faaliyet konuları itibarıyla farklı bakanlıklara dağıtılması sorununu yaratması nedeniyle kooperatiflerin amaçları doğrultusunda bunların tek bir bakanlık altında toplanmasının yanı sıra bu yapılarla ilgili kanunun ve yönetmeliklerin de tek mevzuatta çıkarılması gerektiği,
 - Ortak sayısının çok olduğu kooperatiflerde elektronik oylamayla oy kullanımının büyük bir sıkıntılar yaratacağı bununla ilgili elektronik tebligat alt yapısının hazırlanması ve bunun da hukuki düzenlemesinin yapılması gerektiği,
 - Ortak içi işlem tanımının tüm tarım satış kooperatiflerinde eşitliği, hakkaniyeti sağlayacak şekilde nihai ürün aşamasına kadar genişletilmesi gerektiği,
 - Çiftçilerden %2 zirai stopaj konusunda tarım satış kooperatifleri birliklerine ve kooperatiflerine muafiyet tanınmasının hem kooperatifçilik aidiyetini yükselteceği hem de birlik faaliyetlerinin yani haksız rekabetin de önüne geçileceği,
- ifade edilmiştir.

4. Teklif Metnine İlişkin Değişiklikler

Teklifin tümü üzerindeki görüşmelerin ardından maddelerin görüşülmesine geçilmesi kabul edilmiştir.

2/3863 esas numaralı Kanun Teklifi, aşağıda yer verilen değişikliklerle birlikte kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 1'inci maddesi, aynen kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 2'nci maddesi, 1163 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “10.000 lira” ibaresinin, aynı maddenin ikinci fıkrasında yapılan düzenlemeye uygun olarak değiştirilmesi ve madde çerçevesinin redaksiyona tabi tutulması suretiyle kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 3'üncü maddesi, Kooperatif Bilgi Sistemi yerine KOOPBİS kısaltmasının kullanılması ve metnin diğer ilgili maddelerinde gerekli düzeltmelerin yapılması suretiyle redaksiyona tabi tutulmuştur.

➤ Teklifin çerçeve 4'üncü maddesi, eklenen son fıkrada yer alan “çıkartılacak” ibaresinin “çıkartılan” şeklinde redaksiyona tabi tutulması suretiyle kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 5'inci maddesi, redaksiyona tabi tutulması suretiyle kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 6'ncı maddesi, aynen kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 7'nci maddesi, kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefil olan kooperatifler ile kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık yapan kooperatifler ve bunların üst kuruluşlarında üst üste iki dönem yönetim kurulu üyeliği yapanlar aradan bir seçim dönemi geçmedikçe bu göreve tekrar seçilemeyeceğine ilişkin öngörülen sınırlamanın kaldırılması amacıyla metinden çıkarılmış ve müteakip maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 8'inci maddesi, redaksiyona tabi tutulması suretiyle 7'nci madde olarak kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 9'uncu maddesi, değiştirilen 1163 sayılı Kanunun 65'inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “en az bir veya daha fazla” ibaresinin “en az bir” şeklinde redaksiyona tabi tutulması suretiyle 8'inci madde olarak kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 10'uncu maddesi, redaksiyona tabi tutularak 9'uncu madde olarak kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 11'inci maddesi, redaksiyona tabi tutulması suretiyle 10'uncu madde olarak kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 12'nci maddesi, 11'inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 13'üncü maddesi, değiştirilen maddenin son fıkrasında yer alan “çıkartılacak” ibaresinin “çıkartılan” şeklinde redaksiyona tabi tutulması suretiyle 12'nci madde olarak kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 14'üncü maddesi, 13'üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 15'inci maddesi, eklenen bentte yer alan “çıkartılacak” ibaresinin “çıkartılan” şeklinde, “Türk Lirası” ibarelerinin “Türk lirası” şeklinde redaksiyona tabi tutulması suretiyle 14'üncü madde olarak kabul edilmiştir.

➤ Teklifin çerçeve 16'ncı maddesi, eklenen madde başlığı redaksiyona tabi tutularak 15'inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Teklifin çerçeve 17’nci maddesi, 16’nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.
- Teklifin çerçeve 18’inci maddesi, 17’nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.
- Teklifin çerçeve 19’uncu maddesi, 7’nci maddede yapılan değişiklik doğrultusunda uyum düzenlemesinin yapılması amacıyla metinden çıkarılmıştır.
 - Teklifin çerçeve 20’nci maddesi, eklenen geçici madde numarasının 8 olarak redaksiyona tabi tutulması suretiyle 18’inci madde olarak kabul edilmiştir.
 - Teklifin çerçeve 21’inci maddesi, eklenen geçici madde numarasının 9 olarak redaksiyona tabi tutulması suretiyle 19’uncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.
 - Teklifin çerçeve 22’nci maddesi, 7’nci maddede yapılan değişiklik doğrultusunda uyum düzenlemesinin yapılması amacıyla 1581 sayılı Kanunun 20’nci maddesinin birinci fıkrasına eklenen cümlede yer alan “57 nci maddesinin ikinci fıkrası,” ibaresinin madde metninden çıkarılması suretiyle 20’nci madde olarak kabul edilmiştir.
 - Teklifin çerçeve 23’üncü maddesi, 7’nci maddede yapılan değişiklik doğrultusunda uyum düzenlemesinin yapılması amacıyla metinden çıkarılmıştır.
 - Teklifin çerçeve 24’üncü maddesi, 4572 sayılı Kanunun tarih, sayı ve adının tam yazılmasını ve 1163 sayılı Kanunun sadece sayısının yazılmasını teminen redaksiyona tabi tutulması suretiyle 21’inci madde olarak kabul edilmiştir.
 - Teklifin çerçeve 25’inci maddesi, 7’nci maddede yapılan değişiklik doğrultusunda uyum düzenlemesinin yapılması amacıyla 4572 sayılı Kanunun 8’inci maddesinin ikinci fıkrasına eklenen cümlede yer alan “, 57 nci maddesinin ikinci fıkrası,” ibaresinin madde metninden çıkarılması suretiyle 22’nci madde olarak kabul edilmiştir.
 - Teklifin çerçeve 26’nci maddesi, 23’üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir. Ayrıca maddenin daha iyi anlaşılabilmesini teminen gerekçeye ilişkin geniş bir açıklamanın yapılması kabul edilmiştir. Bu çerçevede 28/3/2013 tarih ve 6455 sayılı Kanunun 80 inci maddesiyle, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 397 nci maddesine beşinci fıkra olarak; “Dördüncü fıkra kapsamı dışında kalan anonim şirketler ile 4572 sayılı Kanun kapsamındaki kooperatifler ve bunların bağımsız denetime tabi olmayan üst kuruluşları bu fıkra hükümlerine göre denetlenir. Denetime ilişkin usul ve esaslar ile bu fıkra uyarınca denetim yapacak denetçilerin niteliklerine, uyacakları etik ilkelere, görev ve yetkilerine, seçilmelerine, görevden alınmalarına veya ayrılmalarına; denetimin ve denetim raporlarının içeriğine ve raporun genel kurula sunulmasına ilişkin hususlar Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Kanunun denetçinin sorumluluğuna ilişkin hükümleri, bu fıkra uyarınca denetim yapacak denetçilere de kıyasen uygulanır.” hükmü eklenmiştir.

Ancak, madde gereği çıkarılması gereken yönetmelik çeşitli nedenlerle halen çıkarılamamış, bu nedenle de 4572 sayılı Kanun kapsamındaki kooperatifler ve bunların bağımsız denetime tabi olmayan üst kuruluşları denetimsiz kalmışlardır. Bu durum uygulamada hem ortaklar açısından hem de yöneticiler açısından sorunlara neden olmaktadır. Ortaklar kendilerine bir denetim raporu sunulamadığından kooperatif yönetimlerinin yaptığı iş ve işlemlerden yeterince haberdar olamıyorlar, yöneticiler de genel kurula denetim raporu sunulmadan ibra olamıyorlardı.

Bu boşluğu doldurmak üzere Teklife ilk olarak;

“MADDE 21- 4572 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bağımsız denetim kapsamı dışında kalan birlikler ile kooperatifler 1163 sayılı Kanunun 69 uncu maddesi hükümlerine göre denetlenir.”

hükmü eklenmiş, böylece bu kooperatif ve birliklerin 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 69 uncu maddesi gereği dış denetime tabi olmaları sağlanmış, ayrıca mükerrerlik olmaması açısından Teklife;

“MADDE 23- 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 397 nci maddesinin beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “ile 4572 sayılı Kanun kapsamındaki kooperatifler ve bunların bağımsız denetime tabi olmayan üst kuruluşları” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.”

hükmü eklenmiştir.

Sonuç olarak, Teklifin 21’inci ve 23’üncü maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, 4572 sayılı Kanun kapsamındaki kooperatifler ve bunların bağımsız denetime tabi olmayan üst kuruluşları, bundan böyle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre değil 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre denetlenecek, böylece bu kooperatif ve birliklerin önemli bir sorunu çözüme kavuşmuş olacaktır. Her iki maddenin hazırlanmasının bunun dışında başka bir amacı bulunmamaktadır.

➤ Teklifin yürürlüğe ilişkin 27’nci maddesi, 1163 sayılı Kanuna eklenmesi öngörülen geçici 7’nci madde göz önünde bulundurularak Teklifin 5’inci ve 9’uncu maddelerine ilişkin yürürlük tarihinin metninden çıkarılması suretiyle 24’üncü madde olarak kabul edilmiştir.

➤ Teklifin yürütmeye ilişkin 28’inci maddesi, 25’inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin maddeleri üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasını müteakip Teklifin tümü kabul edilmiştir.

Teklif, yapılan değişiklikler de dikkate alınarak kanunların yapılmasındaki esas ve usullere uygunluğunun sağlanması amacıyla redaksiyona tabi tutulmuştur.

İçtüzüğün 45’inci maddesi uyarınca, Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere, Manisa Milletvekili Semra KAPLAN KIVIRCIK, Samsun Milletvekili Fuat KÖKTAŞ, Denizli Milletvekili Şahin TİN ile Mersin Milletvekili Hacı ÖZKAN özel sözcü olarak seçilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığımıza saygı ile arz olunur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
<i>Ziya Altunyalız</i>	<i>Ahmet Çolakoğlu</i>	<i>İffet Polat</i>
Konya	Zonguldak	İstanbul
Üye	Üye	Üye
<i>Müzeyyen Şevkin</i>	<i>Ayhan Altıntaş</i>	<i>Çetin Osman Budak</i>
Adana	Ankara	Antalya
(Son oylamada bulunamadı, muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Şahin Tin
Denizli
(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye
Mehmet Erdoğan
Gaziantep

Üye
Mehmet Cihat Sezal
Kahramanmaraş

Üye
Semra Kaplan Kıvrıkcık
Manisa
(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye
Yasin Öztürk
Denizli
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Ali Kenanoğlu
İstanbul
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Tahsin Tarhan
Kocaeli
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Hacı Özkan
Mersin
(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye
Metin Bulut
Elâzığ

Üye
Tacettin Bayır
İzmir
(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Ahmet Vehbi Bakırlioğlu
Manisa
(Son oylamada bulunamadı,
muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Fuat Köktaş
Samsun
(Bu raporun özel sözcüsü)

MUHALEFET ŞERHİ

Genel Değerlendirme

8 Ekim 2021 tarihinde Komisyonumuza havale edilen ve 13 Ekim 2021 tarihinde görüştüğümüz 2/3863 esas numaralı Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi geneli itibari ile olumlu olmakla birlikte, kooperatiflerin taleplerini karşılamaktan ve kooperatiflerle üst kuruluşlarının halihazırda var olan ekonomik ve finansmana yönelik sorunlarının çözümünden uzaktır. Her ne kadar katılımcı bir anlayış ile hazırlandığı ifade edilmekte ise de ilgili Bakanlığın daha önce teklif taslağı olarak Kooperatiflere ve üst kuruluşlarına iletildiği taslağa kıyasla TBMM'ye sunulan teklifin daraltılmış olduğu anlaşılmaktadır.

TBMM'de 21 Ocak 2017 tarihinde ve 16 Nisan 2017'de yapılan referandum ile kabul edilen ve 24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra tüm hükümleriyle yürürlüğe giren 6771 sayılı "TC Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile değişik Anayasa madde 88'de;

"Kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir.

Kanun tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları içtüzükle düzenlenir."

ve TBMM İçtüzüğü'nün 37 nci maddesi 3 üncü fıkrası birinci cümlesinde "*Başkanlıkça esas komisyon dışında, tali komisyonlara da havale edilmiş olan bir konu bu komisyonlarca on gün içinde sonuçlandırılır.*" denilmektedir.

Teklifin ilk taslağının ilgili Bakanlık tarafından Kooperatifler ve Üst Birliklerine iletildiği yapılan görüşmelerde de anlaşılmıştır. Bu husus Anayasanın 88 inci maddesine açıkça aykırılık taşımakta olup Yasama sürecinde her kanun teklifinde Anayasanın bu hükmü açıkça ihlal edilmektedir.

Gerek İçtüzüğü'nün 23 üncü ve gerek 37 nci maddeler hükmü kapsamında Teklif tali komisyon olarak Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonuna havale edilmişse de tali komisyonda, tali komisyonun uzmanlığını ilgilendiren düzenlemeler görüşülmeksizin ve Komisyonumuza görüşleri sunulmaksızın, Komisyonumuzda doğrudan görüşülmüştür. Bu durum Yasama sürecinin nitelikli bir şekilde işlememesine neden olmaktadır. Zira Kanun Tekliflerinin uzmanlıkları yönünden tali komisyonlarda ele alınmaması neredeyse bir gelenek haline gelmiş ve tali komisyonlar adeta işlevsizleştirilmiştir.

Asli Komisyon görüşmelerinde de seri bir şekilde görüşmelerin tamamlanmaya çalışılması neticesinde kooperatiflerin, üst kuruluşlarının ve üreticilerin sorunlarına çözümleri içeren önergelerimiz reddedilerek, Teklif üzerinde gerekli ve yeterli değerlendirme yapılmamıştır.

Tüm dünyada daha iyi karar alma konusundaki çabalar sürekli olarak artarken, bu amaçla çeşitli mekanizmalar da geliştirilmektedir. Yapılan düzenlemelerin pek çok alana tesir ettiği de dikkate alınarak hem mevcut düzenlemelerin gözden geçirilmesi hem de yeni yapılacak düzenlemeler için maliyet-fayda-etki analizlerinin yapılması büyük önem taşımaktadır. Yapılacak düzenlemelerin getireceği olumlu-olumsuz sonuçlar ve toplum tarafından nasıl karşılanıp tekliflere nasıl cevap verileceği yasama organları ve karar vericiler için de öncelikli konular arasında yer almalıdır. Bu kapsamda, düzenlemenin bütçeye, mevzuata, sosyal, ekonomik ve ticarî hayata, çevreye ve ilgili kesimlere etkilerinin ne olacağını göstermek üzere hazırlanan düzenleyici etki analizleri önemli rehber niteliğindedir. Ancak yasama sürecinde bu ön hazırlık aşaması da özellikle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin uygulanmaya başladığı dönemle birlikte adeta unutulmuş ve rafa kaldırılmıştır. Tekliflerin düzenleyici etki analizleri yapılmamakta ve görüşmeler sırasında değerlendirilmemektedir. Bu da yasama sürecini sakatlamaktadır.

Teklif ile ilgili olarak bir diğer eksiklik de teklifin gerekçesinde Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planından bahsedildiği halde, 2021-2023 Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planının olmaması nedeniyle 2012-2016 yıllarını kapsayan bir eylem planına göre hazırlık yapılmasıdır. Bu husus komisyon görüşmelerinde anlaşılmıştır.

Kanun üzerinde yeterli hazırlık yapılmadığına dair bir diğer gösterge de Ak Parti Milletvekilleri tarafından hazırlanan teklife dair yine Ak Parti milletvekilleri tarafından 7 ayrı değişiklik önerge sunulmuş olmasıdır.

Yürürlük ve yürütme maddeleri dahil olmak üzere 28 madde olarak Komisyonumuza havale edilen teklif, Komisyonumuzda oy çoğunluğuyla kabul edilen haliyle yürürlük ve yürütme maddeleri dahil olmak üzere 25 madde olarak şu kanunlarda değişiklik öngörmektedir.

- 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu – 19 madde

- 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu – 1 madde
- 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Hakkında Kanun – 2 madde
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu – 1 madde

Komisyona sunulan Teklifin 7 nci maddesi kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefil olan kooperatifler ile kamu kaynaklı desteklemelere aracılık yapan kooperatifler ve bunların üst kuruluşlarında üst üste iki dönem yönetim kurulu üyeliği yapanların aradan bir seçim dönemi geçmedikçe bu göreve tekrar seçilemeyeceğine ilişkin sınırlamayı düzenlemekteydi, Teklifin 19 uncu maddesi de bu düzenlemenin yürürlük tarihine dair hususları ve 23 üncü maddesi de 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun kapsamındaki kooperatifler ve birliklerde de üst üste iki dönem yönetim kurulu üyeliği yapanların aradan bir seçim dönemi geçmedikçe bu göreve tekrar seçilemeyeceğine ilişkin sınırlayan düzenlemeyi içermekteydi, anılan düzenlemeler Komisyon görüşmeleri sırasında AKP milletvekilleri tarafından sunulan önerge ile teklif metninden çıkarılmış, bununla bağlantılı olarak 20 ve 22 nci maddelerde ise kısmi değişikliğe gidilmiştir.

Çağdaş kooperatifçiliğin 1863 yılında devlet eliyle kurulan “memleket sandıkları” ile ülkemizdeki ilk uygulamasının başladığı kabul edilmekte ise de gelişimi Cumhuriyet döneminde olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında kooperatifçiliğe yönelik çalışmalar teşvik edilse de bu konuda hiç kuşkusuz en önemli gelişme, 1961 Anayasasının 51. maddesinde “Devlet, kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.” ifadesinin yer almasıyla olmuştur. 1982 Anayasasının 171. Maddesinde de “Devlet, milli ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.” hükmüne yer verilmiştir.

Bu düzenlemeler kooperatifçiliğin gelişmesi için devleti daha aktif ve sorumlu duruma getirmiştir. İlk olarak, o zamanki toplumsal ve ekonomik faktörler nedeniyle, kooperatifçilik tarımsal alanlarda ortaya çıkmış, uzun yıllar tarımsal alanda yoğunlaşmıştır. Daha sonra, ekonomik ve sosyal yapıda meydana gelen değişimler ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar sebebiyle, başta konut/işyeri inşaatı olmak üzere taşımacılık, tüketim, kredi-kefalet gibi alanlara da yayılmıştır.

Ülkemizde kooperatifçilik tek bir otoritenin değil 3 ayrı Bakanlığın uhdesinde yürütülmektedir. Bu kapsamda T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının çalışma alanında 35.938 T.C. Ticaret Bakanlığının çalışma alanında 12.327, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığının

çalışma alanında 11.499 kooperatif olmak üzere toplam 59.764 kooperatif faaliyet göstermekte olup toplam üye sayısı 6.328.945'tir.

Bu rakamları uluslararası istatistiklerle kıyaslamak ülkemizde kooperatifçiliğin de durumunu orta koyacaktır. Buna göre; Avrupa nüfusunun yüzde 17'si herhangi bir kooperatifin ortağı konumunda iken, tarımda kooperatifleşmeye baktığımız zaman Danimarka'da bu oran yüzde 98, Hollanda'da yüzde 95, Almanya'da yüzde 76, Kanada'da yüzde 75, Türkiye'de ise yüzde 13 seviyesindedir. En büyük 300 kooperatif listesinde Hollanda'nın 17 tane kooperatifi olduğu görülmekte ve bu 17 kooperatifin toplam büyüklüğü Hollanda'nın gayrisafi yurt içi hasılasının yüzde 12'sine tekabül etmektedir. Finlandiya'da ise 9 tane kooperatif bu listede yer almakta ve bunların ülke gayrisafi yurt içi hasılasındaki payı yüzde 16'dır. Bizde -ne yazık ki- Türkiye'deki kooperatiflerimizin gayrisafi yurt içi hasıla içerisindeki payı, üretimdeki payı, istihdamdaki payı konusunda ciddi veri noksanlıkları bulunmaktadır. Rakamlar dünyada kooperatifçiliğin ne kadarkilerleymiş olduğunu ortaya koyarken ülkemizdeki kooperatifçiliğin ne kadar geri kaldığını da göstermektedir.

Bu rakamlar aynı zamanda dünyada kooperatif sayısı, ekonomik büyüklükleri, istihdam verileri ile ülkelerin sosyoekonomik gelişmişliklerinde kooperatifçiliğin gelişmişliği arasında çok önemli, anlamlı bir ilişki olduğunu da ortaya koymaktadır. Aynı zamanda demokratik gelişmişlikle kooperatifleşme arasında bir ilişki olduğunu da görmekteyiz.

Nitekim gelir düzeyi düşük, sermayeleri yetersiz insanların bir araya gelip ekonomik güç sağlamlasına imkân sunan kooperatifçiliğin yaygınlaştırılması ülkemiz için bu yönüyle de vazgeçilmez ve büyük bir öneme sahiptir. Bireylere kendi işinin sahibi olma duygusunu hissettiren, istikrar ve kazanmayı aşıl原因an kooperatiflerin şeffaflığı, gerek ortaklar arasında gerek kamuoyu nezdinde güvenin sağlanması açısından önem arz etmektedir.

Dünyadaki örnekleriyle karşılaştırıldığında ülkemizde kooperatifçiliğin ciddi sorunlu alanları bulunmaktadır. Eksik üst örgütlenme nedeniyle kooperatiflere yönelik eğitim, finansman, denetim, danışmanlık, teknik ve yasal desteğin verilememesi bunların başında gelmektedir. Türkiye'deki kooperatiflerin millî gelir, üretim, istihdam, yatırım, dış ticaret rakamları içindeki payının bilinmemesi sağlıklı politikaların oluşturulamamasının da temel nedenlerinden biridir. Ülkemizde geçmişte kurumlar vergisi muafiyeti, katma değer vergisi istisnaları ile kooperatifler desteklenmeye çalışılmıştı. Son yıllarda tüketim, motorlu taşıyıcılar ve bazı yapı kooperatifleri gibi kooperatifler kurumlar vergisi kapsamına tekrardan alınmıştır. Ancak destekleri sadece vergi muafiyetleri olarak kabul etmek doğru değildir.

Kooperatiflerde başta yönetsel yetkinlikler olmak üzere, eğitim, bilinçlendirme ve araştırma faaliyetleri yönünden önemli eksiklikler olduğu bilinmektedir. Bu teklifte bazı kooperatiflerde yönetim ve denetim kurullarındaki üyelerin eğitimi mecbur bırakılmıştır. Ancak dünyada kooperatifçiliği geliştiren temel unsurlardan biri de sadece kooperatif çalışanlarının ve ortaklarının eğitimini üstlenen akademiler gibi kurumsal bir eğitim yapılanmasının kurulmuş olmasıdır. Bu teklifte kooperatiflerde çalışanların eğitimi konusunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olması büyük bir eksikliklerdir.

1163 sayılı Kanun yürürlüğe girdiği tarihten bu yana Kanunda 18 defa değişikliğe gidilmiştir, Teklif ile Kanunda 19'uncu kez değişiklik yapılmaktadır. Kooperatiflerin ve üst birliklerin de görüşlerini dikkate alarak Kanunda ileriki yıllarda değişiklikler yapılması ihtiyacı duyulacağını değerlendirdiğimiz hususlar doğrultusunda, teklifteki bazı kısımların yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Teklifte gözden geçirilmesini talep ettiğimiz düzenlemeler önergelerimiz ile komisyonda dile getirilmiş ancak yeterli tartışma yapılmaksızın reddedilmiştir. Genel Kurulda değerlendirilmesi amacıyla aşağıda sunulmaktadır;

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak;

Teklifin 5 inci maddesiyle Kooperatiflerin yönetim kurulu üyeleri ve yedekleri ile varsa temsilcilerinin, kooperatifçilik konusunda bilgilerinin artırılması amacıyla kooperatifçilik eğitim programını tamamlama zorunluluğu getirilmesi yerinde bir düzenleme olmakla birlikte, bu eğitimi kimin vereceği hususu Kanunda net biçimde öngörülmemiştir. Kanuni belirlilik ilkesi gereği, önergeyle bu eğitimlerin bizzat Bakanlık veya Bakanlık tarafından yetkilendirilmiş kuruluşlar tarafından verileceği kuralı getirilmektedir.

Teklifin 11 inci maddesinden sonra gelmek üzere eklenecek düzenleme ile 1163 sayılı Kanununun 75 inci maddesine eklenecek üçüncü fıkrayla, kooperatiflerin kurumsal kapasitelerinin artırılması için çalışanlarının kooperatifçilik konusunda eğitim alması sağlanmaktadır. Kooperatif merkez birlikleri tarafından hizmetiçi eğitim verilmesi zorunlu hale getirilmekte, buna ilişkin hususların da Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği düzenlenmektedir.

Teklifin 13 ncü maddesiyle mevcut Kanunda yazılan Bakanlık temsilcisinin alacağı ücretin tarifesi, teklifte yönetmeliğe bırakılmıştır. Tarifenin, kanuni belirlilik gereği yasada anılmasında yarar vardır.

Teklifin 14 üncü maddesinde yapılacak değişiklikle 1163 sayılı Kanunun 93 üncü maddesinin 1inci ve 4üncü fıkralarına eklenen düzenlemeler ile Kadın Kooperatifleri ekonomik hayatta kendine yer bulamayan kadınlar için istihdam ve gelir elde etme imkânı sağlamaktadır. Çok düşük sermayelerle başladıkları işleri geliştirmek, ortaklarını sosyal ve ekonomik olarak güçlendirmek amacıyla başta Ticaret ve Tarım Bakanlıkları olmak üzere Kalkınma Ajansları ve AB gibi kurumlarca sağlanan fonlardan yararlanabilmektedirler. Tamamının amaca uygun olarak harcanması sözleşme ile güvence altına alınmasına rağmen bu hibeler için vergi yükümlülüğü doğmakta ve kadın kooperatiflerinin kullanabilecekleri fon miktarını ve bu fonlara erişimlerini zorlaştırmaktadır. Bu değişiklikle zaten kooperatif için doğrudan bir gelir olamayan, amacı doğrultusunda harcanma şartına bağlı olan hibelerden kadın kooperatifleri daha fazla yararlanabilecek ve dar gelirli kadınların güçlendirilmesi ve istihdam katılması için projeleri hayata geçirebilmeleri sağlanacaktır.

Ayrıca, 1163 sayılı Kanunun 93 üncü maddesine eklenen fıkrayla, ortaklarının çoğunluğu kadınlardan oluşan ve kadın emeğinin değerlendirilmesi amacıyla kurulan kooperatifler ile ortaklarının çoğunluğu engellilerden oluşan kooperatiflerin; kuruluş aşamasında ve faaliyet dönemlerindeki tescil ve ilan ücretleri alınmayacaktır.

Önerge ile, yukarıda belirtilen şekilde kurulan ve faaliyet gösteren kooperatiflerin Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 24 üncü maddesi gereğince ödeyeceği oda kayıt ücreti ve yıllık aidat ile 25 inci maddesinde tanımlanan munzam aidatın iki katının, ilgili bulunduğu yılı takip eden Ocak ayı içerisinde tahsilatı yapan Oda tarafından üye kooperatife destek ödemesi olarak verilmesi amaçlanmıştır.

TOBB İl Kadın Girişimci Kurulları, 81 ilimizde Oda ve Borsalarda yer almaktadır. Bu kurulların Ülkemizdeki kadın girişimci potansiyelinin nicelik ve nitelik bakımından geliştirilmesi ve daha donanımlı hale getirilmesi amacıyla politika belirlemek ve girişimcilik kültürünün kadınlar arasında gelişmesine öncülük etmenin yanı sıra; kadınlara kişisel gelişim yollarını öğretmek kariyer geliştirme fırsatları sunmak gibi görevleri bulunmaktadır.

Kanuni yükümlülüğünü yerine getiren, ortaklarının çoğunluğu kadınlardan oluşan ve kadın emeğinin değerlendirilmesi amacıyla kurulan kooperatifler ile ortaklarının çoğunluğu engellilerden oluşan kooperatiflere, bu koşulları sürdürmesi kaydıyla ilgili odanın nakdi destek yapması öngörülmektedir.

Teklifin 20 nci maddesinde yer alan düzenlemeyle, Kooperatif Bilgi Sistemi (KOOPBİS)'nin kurulması için Ticaret Bakanlığına bir yıllık; sistemin kurulmasını müteakip kooperatif ve üst

kuruluşlara ise gerekli bilgi verilerin sisteme yüklenmesi için altı ay süre tanınmıştır. Bunu zamanında yerine getirmeyen yönetim kurulu üyelerine ise teklifin 15 inci maddesiyle yaptırım getirilmiştir. Ancak ilgili Bakanlıkların kendi sistemlerindeki verileri aktarmalarıyla ilgili bir süre sınırı konmamıştır. Önergemizle, bürokrasinin hızlandırılması ve elektronik altyapının sağlıklı işlemesi için ilgili Bakanlıkların kendi verilerini üç ay içinde sisteme yüklemesi şartı getirilmektedir.

Teklif yapılacağı ek madde ihdasları ile

- 1) Tarım Kredi Kooperatiflerine borcu olan çiftçiler, bu Kanunun yayımlandığı tarihi izleyen altıncı ayın sonuna kadar borçlu buldukları kurumlara borçlarını yapılandırma talebinde bulunabileceklerdir. Yapılandırma sonucunda borçların faizi silinir, faiz ve gecikme zammı alınmadan anapara ödemeleri bir yıl ertelenerek her yılın aralık ayı sonunda ödenmek koşuluyla 48 ayda ödenecek şekilde taksitlendirilecektir. Kanunun yayımlandığı tarihten önce dava konusu edilmiş ve/veya icra takibi başlatılmış alacaklar için, borçlunun bu madde hükümlerinden yararlanmak üzere başvuruda bulunması halinde, asıl borçlular ve kefiller hakkında sürdürülen davalar sonlandırılarak, icra ve takip işlemleri durdurulmaktadır.

Tarım Kredi kooperatiflerinin bu yapılandırma nedeniyle gerçekleşen gelir kayıpları ve görev zararları, bankalar ve tarım kredi kooperatifleri tarafından yapılacak ödeme talebine istinaden, ilgili mevzuatında belirlenen usul ve esaslar kapsamında Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesinde yer alan harcama tertiplerinden gider kaydedilerek ödenmesi sağlanmaktadır.

- 2) ***1163 sayılı Kanununun 56.maddesi son fıkrasına eklenecek cümle ile;*** Kooperatifler ve üst kuruluşlarında birden fazla organda görevli olanların her organ üyeliği için ücret almak suretiyle birden fazla ücrete hak kazanması önlenmesi hedeflenmektedir.
- 3) ***1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 48 inci maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yapılacak değişiklikle,*** gizli oy açık sayım usulünün kooperatifler ve üst kuruluşlarının organ seçimlerinin tamamında, üye sayısına bakılmaksızın uygulanması kanuni güvence altına alınmaktadır. Ayrıca, esnaf ve sanatkarlar kredi kefalet kooperatiflerinin gizli oy açık sayım usulünün dışında tutulması uygulamasına da son verilmektedir.

- 4) *4572 sayılı Kanununun 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yapılacak değişiklikle;* Tarım satış kooperatifleri ve birliklerinin ortak içi işlemleri sonucu ortaya çıkan olumlu gelir gider farkları gelir ve kurumlar vergisinden müstesna tutulmaktadır. Mevcut düzenlemede 6 ncı maddenin son fıkrasında ortak içi işlem; “Kooperatif ve birliklerin ortaklarından aldıkları ürünleri, niteliğinde değişiklik olmayacak şekilde ilk işleme tesislerinde işleyerek üçüncü kişilere satmaları ortak içi işlem sayılır.” şeklinde tanımlanmakta olup, bu tanım nedeniyle bazı birlikler bu önemli vergi avantajından yararlanırken bazıları yararlanamamaktadır. Örneğin üreticiden sofralık zeytin alıp bunu paketleyip 3. kişilere pazarlayan bir kooperatif/birlik söz konusu muafiyetten yararlanırken aldığı zeytini, zeytin ezmesine ya da zeytinyağına çevirerek pazarladığında bu muafiyetten yararlanamamaktadır. Birliklerin aldıkları ürünleri işleyip değerlendirmesi ve böylece katma değer kazandırması hem ortaklar hem birlikler, hem de ülke ekonomisi açısından önem arz etmektedir. Teklif ile kooperatif ve birliklerin ortaklarından aldıkları ürünleri işleyerek elde ettikleri mamulleri üçüncü kişilere satmaları ortak içi işlem sayılmakta ve bunun sonucunda ortaya çıkan olumlu gelir gider farklarının gelir ve kurumlar vergisinden müstesna tutulması sağlanmaktadır.

Sonuç olarak;

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak teklifin genelini olumlu bulmaktayız. Bununla birlikte 5, 11, 13 ve 14 üncü maddelere dair önerimiz ve 4 ek madde ihdasına ilişkin önerilerimiz bulunmaktadır. Komisyonunda önerilerimiz yeterince değerlendirilmemiştir. Bununla birlikte, Genel Kurulda önerilerimiz doğrultusunda kanun teklifinin düzenlenmesi halinde hem kooperatiflerin taleplerini karşılayacak, hem de Anayasa’da düzenlenen kooperatifçiliğin desteklenmesine yönelik düzenlemelerin yapılabileceğini savunuyoruz.

Tahsin Tarhan
Kocaeli

Ahmet Vehbi Bakırhoğlu
Manisa

Müzeyyen Şevkin
Adana

Tacettin Bayır
İzmir

Çetin Osman Budak
Antalya

MUHALEFET ŞERHI

2/3863 Esas Sayılı ‘Kooperatifler Kanunu ile Bazı kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’ne ilişkin muhalefet şerhimiz aşağıdaki gibidir:

Genel Değerlendirme

Türkiye’de modern anlamda kooperatifçilik, Avrupa’da olanın tersine, toplumun içsel dinamikleriyle şekillenmemiş, ortaya çıkışı askeri bürokratik elitin veya devletin müdahaleleriyle mümkün olmuştur.

Bu noktadan itibaren kooperatiflerin her dönemde az ya da çok devlet vesayeti altında olduğu söylenebilir. Devlet vesayeti, kooperatifleri ekonomik fonksiyonlarına indirgemiş, basit bir ekonomik kalkınma aracı derekesine düşürmüş ve sosyal yönlerini yok etmiştir. Bu, geniş kesimleri, muhalif akımların etkisine karşı devlet kontrolünde tutmanın da bir yolu olarak görülmüştür. Bu kısır döngü, vesayetçiliği güçlendirmiş ve başarılı sayılabilecek tekil örneklerle rağmen hiçbir zaman Türkiye’de kendi mecrasında devinen, bağımsız, sosyal, halkçı kooperatifçilik gelişmemiştir.

Adı kooperatif olan, özünde ise bürokratik ve vesayetçi kurumlar şekillenmiştir. Özellikle 12 Eylül askeri darbesinin kapısına kilit vurduğu ve ‘komünist icadı’ olarak yaftalamaya çalıştığı kooperatifler yok olurken, toplumdaki kooperatif kültürü, yani yardımlaşma ve dayanışma da adım adım tasfiye edilmiştir. Kooperatiflere yönelik ekonomik ve siyasi saldırı dalgası, dayanışmacı toplumsal ilişkileri yok ederek, 24 Ocak kararlarıyla ülkeye giren neoliberalizm için de uygun bir toplumsal vasat oluşturmuştur. Piyasanın rekabetçi koşulları, kooperatifleri bir ticari şirket olarak var olmakla, yok olmak arasında bırakmış ve sonuç ekseriyetle yok olmak olmuştur. Kalanlar ise toplumsal dayanışma ve yardımlaşma hedeflerinden uzaklaşarak, kar amacı güden ticari şirketlere dönüşmüştür. Kuşkusuz kooperatiflerin başına gelmiş olanı, tek boyutta ele almak mümkün olmaz, ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal örüntüsü, emperyalizmle kurduğu bağımlılık ilişkisi ve daha birçok başka etken geldiğimiz noktayı şekillendirmiştir.

Son zamanlarda kooperatiflere toplumsal ilgi artsa da verili koşullarda kooperatifleri var etmek ve ayakta tutmak mümkün olamamaktadır. Türkiye’de binlerce kooperatif vardır ancak bunların çok büyük bir kesimi kelimenin gerçek anlamında kooperatif olmaktan uzaktır.

Her şeyden evvel kooperatifler son derece bürokratik, dayanışmacı ilişkiler yerine rekabetçilik üzerine kurulu merkeziyetçi, bürokratik, devlet güdümlü, piyasa çalkantılarına terk edilmiş kurumlar hâline gelmiştir. Ucuz hammadde üretmekten ileri gidemeyen, işlem hacmi ve sermayeleri son derece sınırlı kurumlardır. Bu sebeple kooperatiflerin demokratik, halkçı, sosyal, dayanışmacı yanlarını tekrar kazanabilmeleri için yapısal değişikliklere ihtiyacın olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Bu bir yanıyla kooperatiflerin içinde olduğu evrenin demokratikleşmesiyle mümkünken bir diğer yandan da kooperatiflerin iç dinamiklerinin demokratikleşmesini gerektirir.

Kooperatiflerin temeli dayanışma yardımlaşma ve ortaklaşmadır. Devlet vesayeti altında olan, örgütlenme özgürlüğünün önünün bu kadar kapalı olduğu, yurttaşların süreçlere eşit ve demokratik katılımının önünün çeşitli biçimlerde kesildiği, kooperatif kurmanın da kooperatiflere ortak olmanın da bu kadar güç olduğu, dahası bir ticari kurum gibi vergisel yükümlülüklerinin olduğu bir ortamda kooperatifçilik zor bir uğraştır.

Oysa kooperatifler bir ülkenin sosyal siyasal ve ekonomik gidişatı açısından büyük önem taşır. Bu sebeple alternatif, dayanışmacı, sosyal bir kooperatifçilik için ilk etapta mevzuat boyutuyla yapılması gereken, üç ayrı yasa tarafından şekillendirilen kooperatifler mevzuatını tek bir yasaya indirgemek, vesayetten kurtarmak ve demokratikleştirmekdir.

Bu Sebeple:

1. Üç ayrı kanun hâlinde düzenlenmiş olan mevzuat, içinden çıkılmaz karmaşıklıktadır. İlgili mevzuat, ana kanun olarak 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri Kanunu'dur. Kurulacak kooperatife göre 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu esas alınmakla birlikte, diğerlerinden birine göre de istikamet belirlenecektir. Bu durumun neden olduğu karmaşıklık sebebiyle mevzuat birleştirilerek teke düşürülmelidir.
2. Yine kurulacak kooperatife göre Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı veya Çevre ve Şehircilik Bakanlıklarından birine bağlı olunmaktadır. Vergi mevzuatı da dahil edildiğinde içinden çıkılmaz bir karmaşa söz konusu olmaktadır. Kooperatifler, Tarım, Ticaret ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının sorumluluk alanından çıkarılarak yeni kurulacak Kooperatifler Bakanlığının sorumluluk alanında yapılandırılmalı ve üreticinin finansal sorunlarını çözmek için bir Kooperatifler Bankası kurulmalıdır.
3. Kooperatiflerin bürokratik ve vesayetçi yapılarını pekiştiren “yönetim kurulu”, “temsile yetkili kişiler” gibi mertebeler kaldırılarak, üreticilerin inisiyatiflerinin önünü açmak için, “genel kurul”, “kooperatifler meclisi” ve “yürütme kurulu” gibi demokratik mekanizmalar oluşturulmalıdır. Geri çağırılma ilkesi bu mekanizmaların tümü için mevzuata eklenmelidir.
4. Kooperatiflerin bir araya gelerek üst birlik oluşturmaları teşvik edilmelidir.
5. Kooperatiflerin ürettikleri ham maddeyi yarı mamul ya da mamul hâle getirmek için kendi bünyelerinde kurdukları küçük ve orta ölçekli işletmeler “ortaklar arası faaliyet” olarak nitelendirilmelidir.
6. Tasarımın en sorunlu yönü merkeziyetçiliğin ağır basmakta olmasıdır. Bunun en somut kanıtı, zaten iç denetim, üst denetim, adli denetim söz konusuysen bir de dış denetimin getirilmesidir. Dış denetimin yeni bir rant alanı oluşturma çabasının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.
7. Mevzuatta zaten anlamını yitirmiş olan ana sözleşme tasarıyla bir formaliteye dönüştürülmüştür. O sebeple ortaklık payı gibi hükümlerde ana sözleşmeye atıf yapılmalıdır.
8. Kooperatiflere ancak “gerçek” kişiler üye olabilmelidir. Bir şirket bir kooperatife ancak kar amacıyla ortak olacağı için bu durum kooperatiflerin kamusal fayda temelli ilkeleriyle tezat teşkil edecektir. Kooperatiflerin bağımsızlığı ortadan kalkacak, şirket ve benzeri kuruluşların, üyelerin geneli üzerinde hegemonyası söz konusu olacaktır.
9. Kooperatif yönetim kurulu, denetçileri ve üyelerinin eğitimleri bir zorunluluktur ve bu hizmet kamu tarafından verilmelidir.
10. “Yönetim kurulu” (bizim teklifimizde yürütme kurulu) üyeleri hiçbir zaman birden fazla kooperatifte görev almamalıdır. Bu kişiler, ana sözleşmede aksi bir hüküm yoksa 3 yıllığına bir defaya mahsus olarak seçilmelidir.
11. Kooperatiflerin vergi yükü azaltılmalıdır. Yine küçük ölçekli kırsal kalkınma kooperatifleri, tarım satış kooperatifleri ile, kadınlar, 30 yaş altı vatandaşlar ve engelli vatandaşların kurdukları ve bu kesimlere hitap eden kooperatifler vergiden muaf tutularak tarımsal üretim için gerekli girdilerin Kooperatifler Bakanlığınca bedelsiz karşılanması planlanmalıdır.

12. Kooperatiflerin bir diğler sorunu üst örgütlenme sorunudur. Kooperatifler bağılı oldukları üst örgütlerin baskısı altında kalmakla, üst örgüte katılmadan kendi başına kalmak arasında seçime zorlanmaktadır. Ancak kooperatif ile üst örgütlenme arasında karşılıklı sorumluluğa dayalı demokratik bir ilişki bir türlü kurulamamaktadır. Bu sorunun çözümü de yine mevzuat değışikliğı ve demokratik aklın egemenliğıyle çözülebilir.
13. Bunlara ek olarak kooperatifçilik konusunda yetkinleşmiş, nitelikli gençlerin yetiştirilmesi zorunluluktur. İlköğretimde okutulması gereken kooperatif derslerinden başlanarak, yükseköğretimde Kooperatif Üniversitelerinin açılmasıyla bu hedefe ulaşılmalıdır.

Bu çerçevede gelen teklifin, kooperatifçilik sektörünün yapısal sorunlarına cevap vermekten uzak olduğunu bir defa daha vurguluyoruz. Sorunların çözümlenmesinin ve gerçek anlamda kooperatifçiliğın gelişebilmesinin makyaj tedbirlerle değıl radikal çözümlerle mümkün olduğunu söylüyoruz.

Ali Kenanoğılu

İstanbul

MUHALEFET ŞERHİ

Modern Kooperatif Hareketinin ilk başarılı örneği 1844 yılında kurulan Rochadale Haksever Öncüleri Kooperatifi'dir. Bu kooperatif 1800'lü yıllarda Manchester'da dokuma ve tekstil fabrikalarında uzun saatler boyu çalışmalarına rağmen geçinemeyen, kaliteli gıdalar temin edemeyen, kötü koşullarda barınmaya çalışan işçilerin yaşam koşullarını iyileştirmek isteyen 28 işçinin bir araya gelerek kurduğu ve tüzüğünde ortaklarının finansal ve sosyal koşullarının iyileştirilmesi için maddeler içeren bir yapıdır. Ana amaçları; üretim, dağıtım, eğitim ve yönetimin iş birliği ile değiştirilmesini sağlamak olmuştur.

Türk kültüründeki imece, ahilik, lonca bir nevi kooperatifçilik sayılabilir. Ayrıca bu unsurlar daha sonrasındaki kooperatifçilik anlayışının gelişmesine de katkı sağlamıştır. Ancak tarihimizdeki ilk çağdaş kooperatifçiliğin 1863 yılında Mithat Paşa tarafından Niş Valiliği sırasında yüksek faiz ve tefecilik anlayışına karşı kurulan *Memleket Sandıkları*yla başlamıştır ve bu sistem Ziraat Bankası'nın temelidir. Daha sonrasında 1883'te *Menafi Sandıkları*yla Türk kooperatifçilik hareketi devam etmiştir.

Memleket Sandıkları, bugünkü tarım kredi kooperatifçiliğine benzer bir yapıdır. Bugünkü tarım kredi kooperatiflerinin temelini 21 Nisan 1924 yılında 498 sayılı *İtibari Zirai Birlikleri* (Kooperatifleri) *Kanunu* ile bugünkü başladığı söylenebilir. Bu kanuna dayanan ilk kooperatif de 1927 yılında İzmir'de kurulan *İtibari Zirai Birliği*'dir.

Kooperatifçilik hususunda esas gelişmeler Mustafa Kemal Atatürk'ün bu alanın ülkeye katkısını fark etmesinden dolayı Cumhuriyet döneminde ortaya çıkmıştır. Mustafa Kemal, genç Türkiye Cumhuriyeti'nde kooperatif hareketlerinin içerisinde yer almış, halkı bu konuda bilinçlendirmeye çalışmış ve hatta 1925'te kurulan *Ankara Memurin Erzak Kooperatifinin* kurucu ortağı olduğu gibi kooperatiflere ortak da olmuştur. 1938'e kadar ülkemizdeki kooperatife yönelik hukuki düzenlemelerin de önderi yine Mustafa Kemal'di.

Atatürk'ten sonra 1960'ların başına kadar durağan bir döneme giren kooperatifçilikte, 1961 Anayasası'nın 51'inci maddesinde "Devlet, kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır." ifadesi önemli bir gelişme olmuş ve devlete Anayasal olarak kooperatifçilik hususunda bir sorumluluk yüklenmiştir.

Dönemin şartlarıyla kooperatifçilik, daha ziyade tarımsal alanlarda yaygınlaşmış ve uzun yıllar da yine tarım alanında yoğunluğunu sürdürmüştür. Daha sonrasında ekonomik ve sosyal

yapıdaki değişikliklere tabii olarak ayak uyduran kooperatifçiliğin alanına konut ve işyeri inşaatı, taşımacılık, kredi-kefalet, tüketim gibi hususlar da girmeye başlamıştır.¹

Anayasamızın 171'inci maddesi de kooperatifçiliğin geliştirilmesi üzerinedir ve bu maddede geçen “Devlet, milli ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin arttırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.” ifadesi ile Anayasal olarak düzenlenmektedir.

Bugün, Ticaret Bakanlığı verilerine göre Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Ticaret Bakanlığının görev ve sorumluluğunda faaliyet gösteren 26 farklı türde 84.232 kooperatif bulunmaktadır. Bu kooperatiflerin ortak sayılarının toplamının ise 8.109.225 olduğu bilinmektedir.² Tarım ve Orman Bakanlığı ile ilişkili 12.990 kooperatif ve bunların 3.890.478 ortağı; 126 birlik ve bunlara ortak 7.672 kooperatif; 7 merkez birliği ve bunlara ortak olan 115 birlik bulunmaktadır. Ticaret Bakanlığı ile ilişkili 13.384 kooperatif ve bu kooperatiflerin 2.003.037 ortağı; 122 birlik ve bu birliğe ortak olan 2.608 kooperatif; 3 merkez birliği ve 56 tane de ortak olan birlik mevcut. Son olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının görev ve sorumluluğunda olan 57.858 kooperatif ve bu birliklerde toplam 2.215.710 ortak; 350 birlik ve bu birliklere ortak 10.783 kooperatif; yine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile ilişkili olan 62 birliğin ortak olduğu 3 merkez birliği bulunmaktadır.

Türkiye Odalar Borsalar Birliği verilerine göre 2021 Haziran ayında; konut yapı kooperatifi, işletme kooperatifi, tarımsal kalkınma kooperatifi, motorlu taşıyıcılar kooperatifi, sulama kooperatifi, üretim ve pazarlama kooperatifi, turizm geliştirme kooperatifi, su ürünleri kooperatifi, tüketim kooperatifi, eğitim/araştırma ve geliştirme kooperatifi olmak üzere toplam 120 tane kooperatif kurulmuştur. Ocak 2021'den Haziran 2021'e kadar olan 6 aylık sürede 723 kooperatif kurulmuştur.

Türkiye'de kooperatif sayısının fazla olduğu görünmekle birlikte kooperatife üye sayıları Avrupa'ya oranla daha düşüktür. Maalesef önemi erken fark edilse de Türkiye'de kooperatifçilik, yeterince gelişmemiştir. Dünya üzerinde her on kişiden biri, Avrupa'da ise beş kişiden biri kooperatif üyesidir. Avrupa'da kooperatiflerin ekonomik büyüklüğü 1,5

¹ Türkiye'de Kooperatifçilik, T.C. Ticaret Bakanlığı, E.T. 14.10.2021 <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/bilgi-bankasi/kooperatifler-hakkinda/turkiyede-kooperatifcilik#:~:text=G%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCzde%20GTB%2C%20GTHB%20ve%20C3%87%C5%9EB,25'tir%5B3%5D.>

² Türkiye'de Kooperatifçilik.

trilyon Euro'ya ulaşmıştır. Kaldı ki kooperatiflerin dünya üzerinde yaklaşık 400 milyon kişiye doğrudan veya dolaylı olarak istihdam sağladığı bilinmektedir.

Kanun Teklifi Üzerine Genel Değerlendirme

Teklif, uzun zamandır gördüğümüz ve birbirinden alakasız torba kanunların aksine, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun, 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanununun ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun, konu ile ilgili maddelerinde değişiklik yapılmasını öngörmektedir. Bu hususu, gelecekte de karşılaşmak isteyeceğimiz olumlu bir örnek olarak görüyoruz.

Bununla birlikte teklif üzerinde yeterli çalışmanın mevcut olmadığı da görülmektedir. Örneğin; teklif, tarım sektörünü ilgilendiren yönüyle tali komisyon olarak Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonunda görüşülmeliydi. Yeterli istişare edilmeden kanunlaşan tekliflerden bir süre sonra, düzeltme amaçlı tekrar torba kanun teklifleri getirildiği görülmektedir. Bu da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kanun hazırlama ciddiyetine yakışır bir durum değildir. Ayrıca kooperatifçilik, tarımın daha verimli bir hale gelmesi için önemli bir uygulamadır. Türk çiftçisinin, hayvancılarımızın kooperatiflere katılmaya teşvik edilmesini gerekli görüyoruz. Zira çiftçimiz üretiyor fakat maalesef pazarlamada, satmada sorun yaşıyor. Tarımda girdiler yüksek, kar düşük; hal böyle olunca da tarımdan şehirlere kaçış başlıyor. Tarım topraklarına vatandaşlarımızın tekrar yönelmesini fakat yöneldikten sonra da refah içinde yaşamasını sağlamamız bu sayede vatandaşları tarımda tutmamız gerekiyor. Kooperatifler bu açılardan da tarım için büyük bir öneme haizdir.

Kooperatifler hakkında bilinçlendirme yalnızca tarım hususunda değil; diğer bütün hususlarda yapılmalıdır. Kooperatiflerin kurulması kadar; demirbaş, makine ve ekipman alımı, personel istihdamı, destekleyici krediler de önemlidir. Kooperatifçilik girişimlerinde vatandaşlarımızın desteklenmesi ve kurulan kooperatiflerin geliştirilmesini, aktif tutulmasının sağlanmasını gerekli görüyoruz.

Cumhuriyetimizin en başlarında da kooperatiflere çok önem verilmiştir. Köy kalkınma kooperatifleri, hayvan üreticileri kooperatifleri, elektrik üretimi kooperatifleri gibi kooperatifler Cumhuriyetimizin kazanımlarıdır.

Bu teklif bizce olumlu bir tekliftir. Fakat maalesef üzerinde yeterli çalışma olmadığı da ortadadır. Teklifteki bazı maddelerin mevcut Kanunla çeliştiği, bazılarında gözden kaçan

noktalar olduğu ve bazılarının amacının tam anlaşamadığı komisyon toplantısında da tarafımızca belirtilmiştir.

Örneğin; “26’ncı madde ile neden Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri 6102 sayılı Ticaret Kanunundan çıkarılmak isteniyor?” Bu düzenlemenin kapsamı ve amacı anlaşılır değildir.

Bir başka örnek; 11’inci madde ile 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 72’nci maddesinde değişiklik öngörülüyor. Fakat bu maddedeki değişikliğin aynı kanunun 77’nci maddesiyle çeliştiğini düşünmekteyiz. 77’nci maddeye göre dikey örgütlenme yani kooperatif, birlik, merkez birlik ve millî birlik silsilesi tamamlanmadan bir kooperatifin direkt örneğin millî birliğe üyeliği söz konusu. Fakat 72’de yapılmak istenen değişikliğe göre ise her birlik bir üst birliğe üye olabilir, ancak bu sayede kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefalet sağlayabilir ve kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık edebilir. Bu kooperatifçiler tarafından da önem verilen bir durum. Fakat bahsi geçen teklif maddesinin kabulü halinde 77’nci maddeyle çelişip çelişmediği incelenmelidir.

Bu maddelerin ve bunlar haricinde gerek İYİ Parti olarak bizim gerekse diğer partilerin verdikleri önergeler objektif bir şekilde incelenmeli ve teklif ciddiyetle hazırlanmalı, uygulanması hesaplanmalıdır. Zira maalesef -daha önce de şahit olunduğu gibi- yeterli çalışmadan uzak, istişareden yoksun teklifler daha sonrasında düzeltilmek maksadıyla tekrar komisyona gelmektedir.

Maddeler Üzerine Usule ve Esasa İlişkin Değerlendirmeler

Madde 4

Madde gerekçesinde genel kurulların vakitten ve maliyetten tasarruf edilmesi ve kamu sağlığını ilgilendiren durumlarda gerekli hijyen koşullarının sağlanması amacı güdüldüğü belirtilse de özellikle kırsal bölgelerde henüz yeterli teknik alt yapı oluşmadığından, tarafımızca elektronik ortamda Genel Kurul yapılmasının ortakların tam temsili bakımından sorun yaratacağı ve telafisi zor olumsuzluklara neden olacağı değerlendirilmektedir. Bu bağlamda üyelerin şifresinin kötü niyetli kullanımının önüne geçilmelidir. Ayrıca üye sayısı çok fazla olan kooperatif genel kurul toplantılarının gerçekleştirilmesinde karmaşıklığa sebep olabilir.

Madde 5

Maddeye eklenen üçüncü fıkra ile çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi kıstaslara göre belirlenen kooperatif yönetim kurulu üyelerinin ve yedeklerinin, seçilmelerini takiben en geç dokuz ay içinde kooperatifçilik eğitim programını tamamlamaları şartı getirilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve çeşitli Anayasa Mahkemesi kararları ile güvence altına alınan ve hukuki çerçevesi çizilen müktesep hak kavramı, hukuka uygun olarak iktisap edilmiş, kişiye özgü ve lehte hukuki sonuç doğuran hakların korunmasını sağlayan ve yeni bir hukuki düzenleme ile bu haklara zarar verilmesini engelleyen bir hukuki müessesedir. Bu kapsamda seçim ile görev tevdi edilen üyelerin eğitim şartı ileri sürülerek üyelikten çıkarılmalarına ilişkin bir yaptırım müktesep hak kavramının ihlaline neden olacak ve temsiliyet açısından da olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Bu nedenle, ilgili uygulamanın seçimle göreve gelen üyeler için uygulanmamasını talep etme zarureti hâsıl olmuştur.

Madde 7

Madde ile Yönetim Kurulu görev ve sorumlulukları arasında bulunan tüm belge ve malvarlıklarının, yönetim kurulu üyelerinin görevlerinin bitiminden itibaren üç işgünü içinde tutanakla yeni seçilenlere teslimi zorunlu hale getirilmektedir. Ne var ki, hayatın olağan akışı dikkate alındığında bu sürenin kısa olduğu ve uygulamada sorunlara yol açabileceği müşahade edilmektedir. Bu kapsamda sürenin, Kanunda yer alan tescil işlem süresine uygun olarak 15 güne çıkarılması, teklif ile amaçlanan hukuki çıkarın temini açısından büyük önem arz etmektedir. Tescil işlemi gerçekleşmeden, yeni Yönetim Kurulunun para, evrak vs. teslim almasının yaratacağı olumsuzluklar gözden uzak tutulmamalıdır.

Madde 8

Maddeye göre kooperatiflerin denetleme organı içerisinde görev ifa eden üyelerin ve yedeklerinin, seçilmelerini takiben en geç dokuz ay içinde kooperatifçilik eğitim programını tamamlamaları şarttır. Süresi içerisinde eğitim şartını sağlamayanların denetçiliği düşeceği öngörülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve çeşitli Anayasa Mahkemesi kararları ile güvence altına alınan ve hukuki çerçevesi çizilen müktesep hak kavramı, hukuka uygun olarak iktisap edilmiş, kişiye özgü ve lehte hukuki sonuç doğuran hakların korunmasını sağlayan ve yeni bir hukuki düzenleme ile bu haklara zarar verilmesini engelleyen bir hukuki müessesedir. Bu

kapsamda seçim ile görev tevdi edilen üyelerin eğitim şartı ileri sürülerek üyelikten çıkarılmalarına ilişkin bir yaptırım müktesep hak kavramının ihlaline neden olacak ve temsiliyet açısından da olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Bu nedenle, ilgili uygulamanın seçimle göreve gelen mevcut üyeler için uygulanmamasını talep etme zarureti hâsıl olmuştur. Ek olarak, eğer eğitim, göreve seçilmenin şartlarından biri olarak öngörülebilecekse kapsamı, eğitimi verecek kişi ya da kurumlar, eğitim süresi ve eğitimin kurucu unsurlarına ilişkin temel hususlar Kanunda düzenlenmeli ve yalnızca pratiğe ilişkin ayrıntılar yönetmeliğe bırakılmalıdır.

Madde 10

İşbu madde 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 72 inci maddesinde değişiklik öngörülmektedir. Ne var ki, teklif edilen değişikliğin 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 77 nci maddesi ile çeliştiği tespit edilmiştir. 77 nci madde kapsamında, kooperatif birliklerinin ve bu birliklere üye olmanın hukuki altyapısı tesis edilmiştir. Fakat teklif ile 72 inci maddede yapılmak istenen değişiklik kapsamında, kooperatiflerin, kooperatif birliklerine, kooperatif birliklerinin de merkez birliğine ortak olmadığı takdirde kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefalet sağlayamayacağı ve kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık yapamayacağı hüküm altına alınmıştır. Teklif edilen bu düzenlemenin 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 77 nci maddesinin lafzına ve özüne aykırılık ihtiva etmesi ihtimal dahilindedir. Bu kapsamda, normlar arasındaki çatışmanın tespitini ve giderilmesini talep etme zarureti hâsıl olmuştur.

Madde 12

Teklif ile kooperatifler ve üst kuruluşlarına, genel kurul toplantılarından en az on beş gün önce ilgili Bakanlıktan temsilci talebinde bulunmaları zorunluluğu getirilmektedir. Usulüne uygun talepte bulunulduğu halde, temsilcinin toplantıya katılmaması halinde yapılması öngörülen genel kurulların gerçekleştirilmesine imkân sağlanmıştır. Bakanlık temsilcisinin ücreti ise ilgili kooperatif tarafından karşılanır. Ne var ki, tersinden yorum ile ilgili teklif, temsilcinin toplantıya katılmaması halinin kanunen yolunu açmaktadır. Bu durum pratikte keyfiliğe ve hukuka aykırı uygulamalara yol açacaktır. Ek olarak, genel kurullara katılmakla yükümlü ve görevli kamu görevlisinin görevini ifa etmemesine ilişkin bir hukuki imkân tesis edilmesi, idarenin etkinliğini zedeleyecektir.

Madde 13

Teklif ile ortakların çoğunluğu kadınlardan oluşan ve kadın emeğinin değerlendirilmesi amacıyla kurulan kooperatiflerin, gerek kuruluş aşamasında gerekse faaliyet dönemlerindeki tescil ve ilan ücretleri ile odaya kayıt ücreti ve yıllık aidat ile munzam aidat ücretlerinin alınmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bahse konu uygulamaya ek olarak, gençlerin kırsalda tarım faaliyetlerine katılımlarının artırılması amacıyla kooperatiflerin çoğunluğunun otuz yaşını doldurmamış kişiler tarafından kurulması halinde de madde ile ihdas edilen pozitif ayrımcılık kapsamına alınmasını talep etme zarureti hâsıl olmuştur.

Madde 17

Teklifin 5 ve 8 inci maddelerinin teklif metninden çıkarılması öngören önergelerimize paralel olarak intikal hükmü olan bu maddenin de teklif metninden çıkarılmasını teklif etmekteyiz.

Madde 23

Madde ile Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri 6102 sayılı Ticaret Kanunu kapsamından çıkarılmaktadır. Böyle bir hukuki düzenleme, tarım satış kooperatiflerinin diğer ticari işletmelere nazaran birçok avantaj elde edeceği anlamına gelmektedir. Ek olarak, bahse konu kooperatiflerin muhatap olacağı hukuki uyumsuzlukların çözüme kavuşturulması süreci Türk Ticaret Kanunu kapsamından çıkarılmaktadır. Bu durumun gerek serbest piyasa ekonomisinin yapısal unsurlarına gerekse de rekabet hukukunu düzenleyen temel esaslara aykırılık teşkil edebileceğini belirtmek yerinde olacaktır.

Yasin Öztürk
Denizli

Ayhan Altuntaş
Ankara

ANTALYA MİLLETVEKİLİ ATAY USLU VE
76 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

**KOOPERATİFLER KANUNU İLE BAZI
KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasına ikinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Yönetim kurulu başvuru bir ay içinde sonuçlandırır ve başvuru sahibine kararı taahhütlü mektupla veya elden imza karşılığında tebliğ eder.”

“Kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefil olan kooperatifler ile kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık yapan kooperatiflerde, yönetim kurulu anasözleşmede belirtilen şartları taşıyanları ortaklığa kabulden kaçınmaz.”

MADDE 2- 1163 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “100.000 liradır.” ibaresi “100 Türk Lirasıdır.” şeklinde, dördüncü cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir. “Ortaklık payının değeri kooperatiflerin amaç ve faaliyet konularına göre ilgili Bakanlıkça artırılabilir.”

“3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu kapsamında sigortacılık faaliyetinde bulunacak kooperatifler için en çok pay taahhüt sınırı uygulanmaz ve ortaklık payının değeri ilgili kurumun görüşü alınarak belirlenir.”

MADDE 3- 1163 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu, bilanço, gelir gider farkı hesapları ve denetçilerin 66 ncı ve 69 uncu madde hükümlerine uygun olarak tanzim edecekleri raporlar, genel kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren bir

SANAYİ, TİCARET, ENERJİ, TABİİ
KAYNAKLAR, BİLGİ VE TEKNOLOJİ
KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

**KOOPERATİFLER KANUNU İLE BAZI
KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasına ikinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Yönetim kurulu başvuru bir ay içinde sonuçlandırır ve başvuru sahibine kararı taahhütlü mektupla veya elden imza karşılığında tebliğ eder.”

“Kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefil olan kooperatifler ile kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık yapan kooperatiflerde, yönetim kurulu anasözleşmede belirtilen şartları taşıyanları ortaklığa kabulden kaçınmaz.”

MADDE 2- 1163 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “100.000 liradır.” ibaresi “100 Türk lirasıdır.” şeklinde, dördüncü cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiş ve maddenin üçüncü fıkrasında yer alan “10.000 lira” ibaresi “100 Türk lirası” şeklinde değiştirilmiştir.

“Ortaklık payının değeri kooperatiflerin amaç ve faaliyet konularına göre ilgili Bakanlıkça artırılabilir.”

“3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu kapsamında sigortacılık faaliyetinde bulunacak kooperatifler için en çok pay taahhüt sınırı uygulanmaz ve ortaklık payının değeri ilgili kurumun görüşü alınarak belirlenir.”

MADDE 3- 1163 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu, bilanço, gelir gider farkı hesapları ve denetçilerin 66 ncı ve 69 uncu madde hükümlerine uygun olarak tanzim edecekleri raporlar, genel kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren bir

(Antalya Milletvekili Atay Uslu ve
76 Milletvekilinin Teklifi)

yıl süre ile kooperatif merkezinde, varsa şubelerinde ve elektronik ortamda kooperatif bilgi sisteminde ortakların tetkikine amade tutulur.

Kooperatif ortaklarına kooperatif bilgi sistemi üzerinden, genel kurula katılma hakkını haiz ortakları gösterir listeye erişim yetkisi verilir.”

“Madde kapsamında elde edilen kişisel veriler sadece ortakların kooperatif iş ve işlemlerinden haberdar olmaları ve kooperatif organlarında görev almak isteyen adayların kooperatif ortaklarına ulaşabilmeleri amaçlarıyla kullanılabilir. Elde edilen veriler 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kullanılamaz, aktarılamaz veya başka bir şekilde işlenemez.”

MADDE 4- 1163 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan “üç” ibaresi “iki” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Genel kurul toplantısına, yönetim kurulu tarafından kooperatif bilgi sisteminden alınan ortaklar listesinde adı bulunanlar katılabilir.

Genel kurul toplantısı anasözleşmede hüküm bulunması şartıyla elektronik ortamda da yapılabilir. Genel kurullara elektronik ortamda katılma, öneride bulunma, görüş açıklama ve oy verme, fiilen katılmanın ve oy vermenin bütün hukuki sonuçlarını doğurur. Bu hükmün uygulama esasları ile genel kurula elektronik ortamda katılmaya ve oy vermeye ilişkin anasözleşme hükmü örneği Ticaret Bakanlığıınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 5- 1163 sayılı Kanunun 55 inci maddesinin ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve mevcut üçüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi kısıtlara göre belirlenen kooperatiflerin yönetim kurulu üyeleri ve yedeklerinin, seçilmelerini takiben en geç dokuz ay içinde kooperatifçilik eğitim programını tamamlamaları şarttır. Süresi içerisinde eğitim şartını sağlayamayanların üyeliği düşer. Eğitim programına ilişkin usul ve esaslar ile

(Sanayi, Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

yıl süre ile kooperatif merkezinde, varsa şubelerinde ve elektronik ortamda KOOPBİS’te ortakların tetkikine amade tutulur.

Kooperatif ortaklarına KOOPBİS üzerinden, genel kurula katılma hakkını haiz ortakları gösterir listeye erişim yetkisi verilir.”

“Madde kapsamında elde edilen kişisel veriler sadece ortakların kooperatif iş ve işlemlerinden haberdar olmaları ve kooperatif organlarında görev almak isteyen adayların kooperatif ortaklarına ulaşabilmeleri amaçlarıyla kullanılabilir. Elde edilen veriler 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kullanılamaz, aktarılamaz veya başka bir şekilde işlenemez.”

MADDE 4- 1163 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan “üç” ibaresi “iki” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Genel kurul toplantısına, yönetim kurulu tarafından KOOPBİS’ten alınan ortaklar listesinde adı bulunanlar katılabilir.

Genel kurul toplantısı anasözleşmede hüküm bulunması şartıyla elektronik ortamda da yapılabilir. Genel kurullara elektronik ortamda katılma, öneride bulunma, görüş açıklama ve oy verme, fiilen katılmanın ve oy vermenin bütün hukuki sonuçlarını doğurur. Bu hükmün uygulama esasları ile genel kurula elektronik ortamda katılmaya ve oy vermeye ilişkin anasözleşme hükmü örneği Ticaret Bakanlığıınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 5- 1163 sayılı Kanunun 55 inci maddesinin ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve mevcut üçüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi kısıtlara göre belirlenen kooperatiflerin yönetim kurulu üyeleri ve yedeklerinin, seçilmelerini takiben en geç dokuz ay içinde kooperatifçilik eğitim programını tamamlamaları şarttır. Süresi içerisinde eğitim şartını sağlayamayanların üyeliği düşer. Eğitim programına ilişkin usul ve esaslar ile

(Antalya Milletvekili Atay Uslu ve
76 Milletvekilinin Teklifi)

buna tabi olacak kooperatifler ilgili Bakanlıkların görüşü alınarak Ticaret Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

“Üçüncü fıkra, tüzel kişi üyelerin temsilcileri hakkında da uygulanır”

MADDE 6- 1163 sayılı Kanunun 56 ncı maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde yer alan “Aynı türde” ibaresi “Amacı ve esas faaliyet konusu aynı olan” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 7- 1163 sayılı Kanunun 57 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Ancak kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefil olan kooperatifler ile kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık yapan kooperatifler ve bunların üst kuruluşlarında üst üste iki dönem yönetim kurulu üyeliği yapanlar aradan bir seçim dönemi geçmedikçe bu göreve tekrar seçilemezler.”

MADDE 8- 1163 sayılı Kanunun 62 ncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yönetim kurulu; kendi tutanakları, genel kurul tutanakları, ortak listeleri, gelir-gider hesapları ve yıllık bilançonun usulüne uygun olarak hazırlanması ve saklanmasından, tetkik olunmak üzere denetçilere verilmesinden sorumludur. Ayrıca görevi sona eren yönetim kurulu üyeleri tarafından sorumlulukları altında bulunan para, mal, defter, belge ve diğer kooperatif varlıklarının seçimlerin yapıldığı genel kurul toplantı tarihinden itibaren üç iş günü içinde tutanakla yeni seçilenlere teslimi zorunludur.”

MADDE 9- 1163 sayılı Kanunun 65 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 65- Denetçi, genel kurul namına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını tetkik eder.

Genel kurul tarafından, denetleme organı olarak görev yapmak üzere en fazla dört yıl için en az bir veya daha fazla denetçi seçilir. Genel kurulca asıl üye sayısı kadar yedek üye seçilebilir.

Çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi kısıtlara göre belirlenen kooperatiflerin denetleme organı üyeleri ve yedeklerinin, seçilmelerini takiben

(Sanayi, Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

buna tabi olacak kooperatifler ilgili Bakanlıkların görüşü alınarak Ticaret Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

“Üçüncü fıkra, tüzel kişi üyelerin temsilcileri hakkında da uygulanır”

MADDE 6- 1163 sayılı Kanunun 56 ncı maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde yer alan “Aynı türde” ibaresi “Amacı ve esas faaliyet konusu aynı olan” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 7- 1163 sayılı Kanunun 62 ncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yönetim kurulu; kendi tutanakları, genel kurul tutanakları, ortak listeleri, gelir-gider hesapları ve yıllık bilançonun usulüne uygun olarak hazırlanması ve saklanmasından, tetkik olunmak üzere denetçilere verilmesinden sorumludur. Ayrıca görevi sona eren yönetim kurulu üyeleri tarafından sorumlulukları altında bulunan para, mal, defter, belge ve diğer kooperatif varlıklarının seçimlerin yapıldığı genel kurul toplantı tarihinden itibaren üç iş günü içinde tutanakla yeni seçilenlere teslimi zorunludur.”

MADDE 8- 1163 sayılı Kanunun 65 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 65- Denetçi, genel kurul namına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını tetkik eder.

Genel kurul tarafından, denetleme organı olarak görev yapmak üzere en fazla dört yıl için en az bir denetçi seçilir. Genel kurulca asıl üye sayısı kadar yedek üye seçilebilir.

Çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi kısıtlara göre belirlenen kooperatiflerin denetleme organı üyeleri ve yedeklerinin, seçilmelerini takiben

(Antalya Milletvekili Atay Uslu ve
76 Milletvekilinin Teklifi)

en geç dokuz ay içinde kooperatifçilik eğitim programını tamamlamaları şarttır. Süresi içerisinde eğitim şartını sağlayamayanların denetçiliği düşer. Eğitim programına ilişkin usul ve esaslar 55 inci maddenin üçüncü fıkrası kapsamında çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Denetleme organı üyeliğinin herhangi bir nedenle boşalması halinde üyelerin yerlerine en çok oy alan yedekleri geçer. Yedeklerle beraber üye sayısı genel kurulca belirlenen sayının altına düştüğü takdirde, mevcut üye veya üyeler ilk genel kurula kadar görev yapmak üzere şartları haiz kişileri denetim kurulu üyeliğine atar. Yedekler de dahil hiçbir üye kalmaması halinde, yönetim kurulunca, denetçilerin seçilmesi amacıyla genel kurul derhal toplantıya çağırılır.

Anasözleşme ve genel kurul kararı ile denetim organının görev ve yetkilerini artırmak ve özellikle ara denetlemeleri öngörmek mümkündür.

Denetçi raporu genel kurula sunulmayan kooperatiflerde; finansal tablolar, yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu ve ibra hakkında alınan kararlar geçersizdir.

56 ncı maddenin birinci fıkrasının (1) ve (3) numaralı bentleri ile üçüncü fıkrasında yer alan hükümler denetçiler hakkında da uygulanır.

Yönetim kurulu gecikmeksizin denetçileri ticaret siciline tescil ettirir ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile internet sitesinde ilan ettirir.”

MADDE 10- 1163 sayılı Kanunun 69 uncu maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“III- Dış Denetim:

MADDE 69 - Ticaret Bakanlığı tarafından çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi kistaslar dikkate alınarak belirlenen kooperatif ve üst kuruluşları dış denetime tabidir. Dış denetim finansal tabloların denetimidir. Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer alan finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablolar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtmıyorsa da dış denetimin kapsamı içindedir.

(Sanayi, Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

en geç dokuz ay içinde kooperatifçilik eğitim programını tamamlamaları şarttır. Süresi içerisinde eğitim şartını sağlayamayanların denetçiliği düşer. Eğitim programına ilişkin usul ve esaslar 55 inci maddenin üçüncü fıkrası kapsamında çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Denetleme organı üyeliğinin herhangi bir nedenle boşalması halinde üyelerin yerlerine en çok oy alan yedekleri geçer. Yedeklerle beraber üye sayısı genel kurulca belirlenen sayının altına düştüğü takdirde, mevcut üye veya üyeler ilk genel kurula kadar görev yapmak üzere şartları haiz kişileri denetim kurulu üyeliğine atar. Yedekler de dahil hiçbir üye kalmaması halinde, yönetim kurulunca, denetçilerin seçilmesi amacıyla genel kurul derhal toplantıya çağırılır.

Anasözleşme ve genel kurul kararı ile denetim organının görev ve yetkilerini artırmak ve özellikle ara denetlemeleri öngörmek mümkündür.

Denetçi raporu genel kurula sunulmayan kooperatiflerde; finansal tablolar, yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu ve ibra hakkında alınan kararlar geçersizdir.

56 ncı maddenin birinci fıkrasının (1) ve (3) numaralı bentleri ile üçüncü fıkrasında yer alan hükümler denetçiler hakkında da uygulanır.

Yönetim kurulu gecikmeksizin denetçileri ticaret siciline tescil ettirir ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile internet sitesinde ilan ettirir.”

MADDE 9- 1163 sayılı Kanunun 69 uncu maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“III- Dış denetim:

MADDE 69 - Ticaret Bakanlığı tarafından çalışma konusu, ortak sayısı ve ciro gibi kistaslar dikkate alınarak belirlenen kooperatif ve üst kuruluşları dış denetime tabidir. Dış denetim finansal tabloların denetimidir. Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer alan finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablolar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtmıyorsa da dış denetimin kapsamı içindedir.

(Antalya Milletvekili Atay Uslu ve
76 Milletvekilinin Teklifi)

Dış denetim genel kurulca alınan karar doğrultusunda;

a) Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yetkilendirilen bağımsız denetçiler,

b) 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa tabi meslek mensupları,

c) İlgili Bakanlıkça dış denetimle yetkilendirilen, bağlı olunan merkez birlikleri veya merkez birliği kurulamamışsa bağlı olunan birlikler, tarafından yapılabilir.

İlgili Bakanlıkça dış denetimle yetkilendirilen birlik ve merkez birlikleri 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun ilgili hükümlerine göre bağımsız denetime tâbidir.

Dış denetim yapacak denetçiler ile denetim yetkisi verilen birlik ve merkez birliğinin denetimle görevlendirilen personeli, görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı, fiillerinin niteliğine göre 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun kamu görevlilerine ait hükümleri uyarınca cezalandırılırlar.

Dış denetim ve bu denetimi yapacak denetçiler hakkında da 65 inci maddenin altıncı, yedinci ve sekizinci fıkraları uygulanır.

Bu madde ve 65 inci madde kapsamında yapılacak denetime ilişkin usul ve esaslar, denetçilerin nitelikleri, uyacakları etik ilkeler, görev ve yetkileri, seçilmeleri, görevden alınmaları veya ayrılmalari, denetimin ve denetim raporlarının içeriği ve raporun genel kurula sunulması ile üst kuruluşların yetkilendirilmesine ilişkin hususlar ilgili Bakanlıkların görüşü alınarak Ticaret Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.”

MADDE 11- 1163 sayılı Kanunun 72 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Kooperatifler, kooperatif birliklerine; kooperatif birlikleri de merkez birliğine ortak olmadığı takdirde, kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefalet sağlayamaz ve kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık

(Sanayi, Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Dış denetim genel kurulca alınan karar doğrultusunda;

a) Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yetkilendirilen bağımsız denetçiler,

b) 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa tabi meslek mensupları,

c) İlgili Bakanlıkça dış denetimle yetkilendirilen, bağlı olunan merkez birlikleri veya merkez birliği kurulamamışsa bağlı olunan birlikler, tarafından yapılabilir.

İlgili Bakanlıkça dış denetimle yetkilendirilen birlik ve merkez birlikleri 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun ilgili hükümlerine göre bağımsız denetime tabidir.

Dış denetim yapacak denetçiler ile denetim yetkisi verilen birlik ve merkez birliğinin denetimle görevlendirilen personeli, görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı, fiillerinin niteliğine göre 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun kamu görevlilerine ait hükümleri uyarınca cezalandırılırlar.

Dış denetim ve bu denetimi yapacak denetçiler hakkında da 65 inci maddenin altıncı, yedinci ve sekizinci fıkraları uygulanır.

Bu madde ve 65 inci madde kapsamında yapılacak denetime ilişkin usul ve esaslar, denetçilerin nitelikleri, uyacakları etik ilkeler, görev ve yetkileri, seçilmeleri, görevden alınmaları veya ayrılmalari, denetimin ve denetim raporlarının içeriği ve raporun genel kurula sunulması ile üst kuruluşların yetkilendirilmesine ilişkin hususlar ilgili Bakanlıkların görüşü alınarak Ticaret Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.”

MADDE 10- 1163 sayılı Kanunun 72 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Kooperatifler, kooperatif birliklerine; kooperatif birlikleri de merkez birliğine ortak olmadığı takdirde, kamu kaynaklarından desteklenen kredilere kefalet sağlayamaz ve kamu kaynaklı tarımsal desteklemelere aracılık

(Antalya Milletvekili Atay Uslu ve
76 Milletvekilinin Teklifi)

yapamaz. Bu kapsamdaki başvurularda; Birlikler kooperatifleri, merkez birliği de birlikleri ortaklığa kabulden kaçınmaz.”

MADDE 12- 1163 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin ikinci fıkrasının birinci ve ikinci cümleleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yapı kooperatifleri, anasözleşmede gösterilen işlerin tamamlanması ve ferdi mülkiyete geçilip konutların ve/veya işyerlerinin ortaklar adına tescil edilmesiyle amacına ulaşmış sayılır ve dağılır. Ancak tescil işleminden sonra usulüne uygun şekilde anasözleşme değişikliği yapılarak kooperatifin amacının değiştirilmesi halinde dağılmaya ilişkin hüküm uygulanmaz.”

MADDE 13- 1163 sayılı Kanunun 87 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“B) Bakanlık temsilcileri ve kararların yürürlük şartı:

MADDE 87- Kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin, genel kurul toplantılarından en az on beş gün önce ilgili Bakanlıktan temsilci talebinde bulunması zorunludur.

Genel kurul toplantıları, Bakanlık temsilcisinin huzuru ile açılır ve devam eder. Temsilci, toplantının kanunlara, anasözleşmeye ve gündeme göre yürütülmesine nezaret eder. Genel kurul toplantı tutanağı ile toplantıya katılanların listesi temsilci tarafından imzalanır. Temsilci, genel kurulda, kanun ve anasözleşmeye aykırı olarak alınan kararlar hakkındaki görüşünü tutanakta belirtir. Usulüne uygun talepte bulunulduğu halde, temsilci toplantıya katılmaz ise ilan edilen saatten bir saat sonra toplantıya başlanır.

Bakanlık temsilcisinin nitelikleri, görevleri, yetkileri, ücret tarifeleri ile temsilci görevlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar ilgili Bakanlıkların görüşü alınarak Ticaret Bakanlığına çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Bakanlık temsilcisinin ücreti, ilgili kooperatif tarafından karşılanır.”

(Sanayi, Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

yapamaz. Bu kapsamdaki başvurularda; birlikler kooperatifleri, merkez birliği de birlikleri ortaklığa kabulden kaçınmaz.”

MADDE 11- 1163 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin ikinci fıkrasının birinci ve ikinci cümleleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yapı kooperatifleri, anasözleşmede gösterilen işlerin tamamlanması ve ferdi mülkiyete geçilip konutların ve/veya işyerlerinin ortaklar adına tescil edilmesiyle amacına ulaşmış sayılır ve dağılır. Ancak tescil işleminden sonra usulüne uygun şekilde anasözleşme değişikliği yapılarak kooperatifin amacının değiştirilmesi halinde dağılmaya ilişkin hüküm uygulanmaz.”

MADDE 12- 1163 sayılı Kanunun 87 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“B) Bakanlık temsilcileri ve kararların yürürlük şartı:

MADDE 87- Kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin, genel kurul toplantılarından en az on beş gün önce ilgili Bakanlıktan temsilci talebinde bulunması zorunludur.

Genel kurul toplantıları, Bakanlık temsilcisinin huzuru ile açılır ve devam eder. Temsilci, toplantının kanunlara, anasözleşmeye ve gündeme göre yürütülmesine nezaret eder. Genel kurul toplantı tutanağı ile toplantıya katılanların listesi temsilci tarafından imzalanır. Temsilci, genel kurulda, kanun ve anasözleşmeye aykırı olarak alınan kararlar hakkındaki görüşünü tutanakta belirtir. Usulüne uygun talepte bulunulduğu halde, temsilci toplantıya katılmaz ise ilan edilen saatten bir saat sonra toplantıya başlanır.

Bakanlık temsilcisinin nitelikleri, görevleri, yetkileri, ücret tarifeleri ile temsilci görevlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Ticaret Bakanlığına çıkarılan yönetmelikle düzenlenir. Bakanlık temsilcisinin ücreti, ilgili kooperatif tarafından karşılanır.”

(Antalya Milletvekili Atay Uslu ve
76 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 14- 1163 sayılı Kanunun 93 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“5. Ortaklarının çoğunluğu kadınlardan oluşan ve kadın emeğinin değerlendirilmesi amacıyla kurulan kooperatifler ile ortaklarının çoğunluğu engellilerden oluşan kooperatiflerin, bu Kanun ve 6102 sayılı Kanun gereğince tescil ve ilana tabi işlemlerinden ücret alınmaz ve ilana tabi olanlar Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ücretsiz olarak yayımlanır. Bu kooperatiflerden, 18/5/2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 24 üncü maddesi gereğince odaya kayıt ücreti ve yıllık aidat ile aynı Kanunun 25 inci maddesinde tanımlanan munzam aidat alınmaz.”

MADDE 15- 1163 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde yer alan “üçüncü fıkrasına” ibaresi “üçüncü ve dördüncü fıkralarına” şeklinde değiştirilmiş, bende “16 ncı maddenin beşinci fıkrasına,” ibaresinden sonra gelmek üzere “24 üncü maddenin birinci fıkrasına, 46 ncı maddenin ikinci fıkrasına,” ibaresi eklenmiş, bentte yer alan “altıncı fıkrasına” ibaresi “ikinci ve altıncı fıkralarına” şeklinde değiştirilmiş, bende “fıkralarına” ibaresinden sonra gelmek üzere “, 62nci maddenin ikinci fıkrası gereği sorumlulukları altında bulunan para, mal, defter, belge ve diğer kooperatif varlıklarını teslim etmeyen” ibaresi, “memurları” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile 72 ncı maddenin dördüncü fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri” ibaresi eklenmiş, (2) numaralı bendinde yer alan “Genel kurulu” ibaresi “45 inci maddenin birinci fıkrası gereği genel kurulu zamanında” şeklinde, “altı” ibaresi “dokuz” şeklinde, (3) numaralı bendinde yer alan “66 ve 67 nci maddeye aykırı hareket eden” ibaresi “66 ncı maddeye, 67 ncı maddenin birinci ve ikinci fıkralarına aykırı hareket eden ve ek 3 üncü maddeye aykırı uygulamaları araştırmayan” şeklinde, “altı” ibaresi “dokuz” şeklinde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki bent ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

(Sanayi, Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 13- 1163 sayılı Kanunun 93 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“5. Ortaklarının çoğunluğu kadınlardan oluşan ve kadın emeğinin değerlendirilmesi amacıyla kurulan kooperatifler ile ortaklarının çoğunluğu engellilerden oluşan kooperatiflerin, bu Kanun ve 6102 sayılı Kanun gereğince tescil ve ilana tabi işlemlerinden ücret alınmaz ve ilana tabi olanlar Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ücretsiz olarak yayımlanır. Bu kooperatiflerden, 18/5/2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 24 üncü maddesi gereğince odaya kayıt ücreti ve yıllık aidat ile aynı Kanunun 25 inci maddesinde tanımlanan munzam aidat alınmaz.”

MADDE 14- 1163 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde yer alan “üçüncü fıkrasına” ibaresi “üçüncü ve dördüncü fıkralarına” şeklinde değiştirilmiş, bende “16 ncı maddenin beşinci fıkrasına,” ibaresinden sonra gelmek üzere “24 üncü maddenin birinci fıkrasına, 46 ncı maddenin ikinci fıkrasına,” ibaresi eklenmiş, bentte yer alan “altıncı fıkrasına” ibaresi “ikinci ve altıncı fıkralarına” şeklinde değiştirilmiş, bende “fıkralarına” ibaresinden sonra gelmek üzere “, 62nci maddenin ikinci fıkrası gereği sorumlulukları altında bulunan para, mal, defter, belge ve diğer kooperatif varlıklarını teslim etmeyen” ibaresi, “memurları” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile 72 ncı maddenin dördüncü fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri” ibaresi eklenmiş, (2) numaralı bendinde yer alan “Genel kurulu” ibaresi “45 inci maddenin birinci fıkrası gereği genel kurulu zamanında” şeklinde, “altı” ibaresi “dokuz” şeklinde, (3) numaralı bendinde yer alan “66 ve 67 nci maddeye aykırı hareket eden” ibaresi “66 ncı maddeye, 67 ncı maddenin birinci ve ikinci fıkralarına aykırı hareket eden ve ek 3 üncü maddeye aykırı uygulamaları araştırmayan” şeklinde, “altı” ibaresi “dokuz” şeklinde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki bent ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

(Antalya Milletvekili Atay Uslu ve
76 Milletvekilinin Teklifi)

“4. Ek 5 inci maddesinin ikinci fıkrasına ve bu madde kapsamında çıkarılacak yönetmelikte belirlenen yükümlülüklere aykırı hareket eden yönetim kurulu üyelerinin her biri, her bir yükümlülük için ayrı ayrı olmak üzere bin Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılırlar. Aynı denetim kapsamında aynı kişiye verilebilecek idari para cezalarının toplam tutarı onbin Türk Lirasını geçemez.”

“Bu maddede öngörülen idari para cezaları ilgili Bakanlık tarafından uygulanır. İlgili Bakanlık, bu yetkisini il müdürlüklerine devredebilir. Bu Kanuna göre verilen idari para cezaları, tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödenir.”

MADDE 16- 1163 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Kooperatif bilgi sistemi:

EK MADDE 5- Ticaret Bakanlığı tarafından tüm kooperatif ve üst kuruluşlarının, kooperatifçilik hizmetlerine elektronik ortamda eriştiği ve merkezi veri tabanının yönetildiği Kooperatif Bilgi Sistemi (KOOPBİS) kurulur.

Kooperatifin ticaret sicili kayıtlarının, finansal tablolarının, yönetim kurulu ve denetçi raporlarının, genel kurul toplantı evrakının, ortakların kimlik, iletişim, pay ve ödemelerine ilişkin bilgilerinin KOOPBİS’e işlenmesinden yönetim kurulu sorumludur.

İlgili Bakanlık ile kooperatif ve üst kuruluşları, görevleri ile sınırlı kalmak şartıyla, ortakların ve ortak olmak için başvuranların kişisel verilerini KOOPBİS’te işlemeye ve görüntülemeye yetkilidir. İlgili Bakanlık; denetim, istatistik üretme, hizmetlerde otomasyonu artırma, ülke kooperatifçiliğinin geliştirilmesi ve kooperatif ortaklarının haklarının korunması amacıyla sistemde işlenen verileri, kamu kurum ve kuruluşlarına aktarabilir. Elde edilen veriler 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kullanılamaz, aktarılamaz veya başka bir şekilde işlenemez.

(Sanayi, Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“4. Ek 5 inci maddesinin ikinci fıkrasına ve bu madde kapsamında çıkarılan yönetmelikte belirlenen yükümlülüklere aykırı hareket eden yönetim kurulu üyelerinin her biri, her bir yükümlülük için ayrı ayrı olmak üzere bin Türk lirası idari para cezası ile cezalandırılır. Aynı denetim kapsamında aynı kişiye verilebilecek idari para cezalarının toplam tutarı onbin Türk lirasını geçemez.”

“Bu maddede öngörülen idari para cezaları ilgili Bakanlık tarafından uygulanır. İlgili Bakanlık, bu yetkisini il müdürlüklerine devredebilir. Bu Kanuna göre verilen idari para cezaları, tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödenir.”

MADDE 15- 1163 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Kooperatif Bilgi Sistemi:

EK MADDE 5- Ticaret Bakanlığı tarafından tüm kooperatif ve üst kuruluşlarının, kooperatifçilik hizmetlerine elektronik ortamda eriştiği ve merkezi veri tabanının yönetildiği Kooperatif Bilgi Sistemi (KOOPBİS) kurulur.

Kooperatifin ticaret sicili kayıtlarının, finansal tablolarının, yönetim kurulu ve denetçi raporlarının, genel kurul toplantı evrakının, ortakların kimlik, iletişim, pay ve ödemelerine ilişkin bilgilerinin KOOPBİS’e işlenmesinden yönetim kurulu sorumludur.

İlgili Bakanlık ile kooperatif ve üst kuruluşları, görevleri ile sınırlı kalmak şartıyla, ortakların ve ortak olmak için başvuranların kişisel verilerini KOOPBİS’te işlemeye ve görüntülemeye yetkilidir. İlgili Bakanlık; denetim, istatistik üretme, hizmetlerde otomasyonu artırma, ülke kooperatifçiliğinin geliştirilmesi ve kooperatif ortaklarının haklarının korunması amacıyla sistemde işlenen verileri, kamu kurum ve kuruluşlarına aktarabilir. Elde edilen veriler 6698 sayılı Kanuna aykırı olarak kullanılamaz, aktarılamaz veya başka bir şekilde işlenemez.

(Antalya Milletvekili Atay Uslu ve
76 Milletvekilinin Teklifi)

KOOPBİS’te tutulacak veriler ile elektronik ortamda sunulacak hizmetlerden faydalanılmasına, bu sistem üzerinde işlenen kişisel verilerin aktarımı ile güvenliğin sağlanmasına ve aydınlatma yükümlülüğünün ne şekilde yerine getirileceğine ilişkin usul ve esaslar ilgili Bakanlıklar ile Kişisel Verileri Koruma Kurumunun görüşü alınarak Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 17- 1163 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 6- Bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan değişiklikler uyarınca hazırlanacak yönetmelikler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde çıkarılır.”

MADDE 18- 1163 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 7- 55 inci ve 65 inci maddelerin üçüncü fıkraları bu Kanunun yayımı tarihinde görevde bulunan yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler için yapılacak ilk seçimlere kadar uygulanmaz. Mezkur fıkralarda yer alan dokuz aylık süre 31/12/2022 tarihine kadar seçilecek yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler için bu tarihten itibaren başlar.”

MADDE 19- 1163 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 8- 57 nci maddenin ikinci fıkrasının uygulanmasında, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önceki seçimler dikkate alınmaz.”

MADDE 20- 1163 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 9- Kooperatif Bilgi Sistemi (KOOPBİS), bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde kurulur. İlgili Bakanlıklar, sistemin kurulum sürecinde kendi sistemlerindeki verileri aktarmakla, uygulamaya geçtikten sonra da kooperatif ve üst kuruluşlarınca yapılan veri girişlerini takip etmekle sorumludurlar.

Kooperatif ve üst kuruluşları yönetim kurulu üyelerinin; ticaret sicili kayıtlarını, finansal tablolarını, faaliyet raporlarını, genel kurul toplantı

(Sanayi, Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

KOOPBİS’te tutulacak veriler ile elektronik ortamda sunulacak hizmetlerden faydalanılmasına, bu sistem üzerinde işlenen kişisel verilerin aktarımı ile güvenliğin sağlanmasına ve aydınlatma yükümlülüğünün ne şekilde yerine getirileceğine ilişkin usul ve esaslar ilgili Bakanlıklar ile Kişisel Verileri Koruma Kurumunun görüşü alınarak Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 16- 1163 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 6- Bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan değişiklikler uyarınca hazırlanacak yönetmelikler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde çıkarılır.”

MADDE 17- 1163 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 7- 55 inci ve 65 inci maddelerin üçüncü fıkraları bu Kanunun yayımı tarihinde görevde bulunan yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler için yapılacak ilk seçimlere kadar uygulanmaz. Mezkur fıkralarda yer alan dokuz aylık süre 31/12/2022 tarihine kadar seçilecek yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler için bu tarihten itibaren başlar.”

MADDE 18- 1163 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 8- KOOPBİS, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde kurulur. İlgili Bakanlıklar, sistemin kurulum sürecinde kendi sistemlerindeki verileri aktarmakla, uygulamaya geçtikten sonra da kooperatif ve üst kuruluşlarınca yapılan veri girişlerini takip etmekle sorumludurlar.

Kooperatif ve üst kuruluşları yönetim kurulu üyelerinin; ticaret sicili kayıtlarını, finansal tablolarını, faaliyet raporlarını, genel kurul toplantı

(Antalya Milletvekili Atay Uslu ve
76 Milletvekilinin Teklifi)

evrakını, ortakların kimlik, iletişim, pay ve ödemelerine ilişkin bilgilerini ve gerekli tüm bilgileri KOOPBİS'in kurulmasını müteakip altı ay içinde aktarmaları zorunludur. Bu süreçte kooperatifler ve üst kuruluşları, genel kurul toplantısına katılma hakkını haiz ortakları gösteren listeleri bu madde yürürlüğe girmeden önceki hükümlere göre almaya devam ederler.

Bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmeyen kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri, Kanunun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının 4 üncü bendi uyarınca idari para cezası ile cezalandırılırlar.”

MADDE 21- 1163 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 10- Kooperatifler ve üst kuruluşları, anasözleşmelerini en geç üç yıl içinde bu Kanun hükümlerine intibak ettirmek zorundadırlar. Anasözleşmelerini intibak ettirmeyen kooperatif ve üst kuruluşları dağılmış sayılır. Kanunen tasfiye ile görevlendirilmiş kimseler tarafından dağılmadan başlayarak iki ay içinde tasfiye işlemlerine geçilmemesi halinde, kooperatif ve üst kuruluşun ortakları ya da alacaklıları tarafından mahkemeden iki yıl içinde tasfiye memuru atanması istenebilir.

Anasözleşmeler intibak ettirilinceye kadar, mevcut anasözleşmelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

Anasözleşmelerini bu Kanuna intibak ettirmek için kooperatifler ve üst kuruluşlarının yapacakları genel kurulları, olağan genel kurulların usul ve çoğunluğuna göre toplanır ve karar verirler.”

MADDE 22- 18/4/1972 tarihli ve 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, her halde 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 45 inci maddesinin altıncı ve yedinci fıkraları, 55 inci maddesinin üçüncü fıkrası, 57 nci maddesinin ikinci fıkrası, 65 inci maddesinin üçüncü fıkrası, 69 uncu maddesi ve ek 5 inci maddesi hükümleri bu Kanuna tabi kooperatif, bölge birlikleri ve merkez birlikleri hakkında da uygulanır.”

(Sanayi, Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

evrakını, ortakların kimlik, iletişim, pay ve ödemelerine ilişkin bilgilerini ve gerekli tüm bilgileri KOOPBİS'in kurulmasını müteakip altı ay içinde aktarmaları zorunludur. Bu süreçte kooperatifler ve üst kuruluşları, genel kurul toplantısına katılma hakkını haiz ortakları gösteren listeleri bu madde yürürlüğe girmeden önceki hükümlere göre almaya devam ederler.

Bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmeyen kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri, ek 2 nci maddenin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi uyarınca idari para cezası ile cezalandırılırlar.”

MADDE 19- 1163 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 9- Kooperatifler ve üst kuruluşları, anasözleşmelerini en geç üç yıl içinde bu Kanun hükümlerine intibak ettirmek zorundadır. Anasözleşmelerini intibak ettirmeyen kooperatif ve üst kuruluşları dağılmış sayılır. Kanunen tasfiye ile görevlendirilmiş kimseler tarafından dağılmadan başlayarak iki ay içinde tasfiye işlemlerine geçilmemesi halinde, kooperatif ve üst kuruluşun ortakları ya da alacaklıları tarafından mahkemeden iki yıl içinde tasfiye memuru atanması istenebilir.

Anasözleşmeler intibak ettirilinceye kadar, mevcut anasözleşmelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

Anasözleşmelerini bu Kanuna intibak ettirmek için kooperatifler ve üst kuruluşlarının yapacakları genel kurulları, olağan genel kurulların usul ve çoğunluğuna göre toplanır ve karar verir.”

MADDE 20- 18/4/1972 tarihli ve 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, her halde 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 45 inci maddesinin altıncı ve yedinci fıkraları, 55 inci maddesinin üçüncü fıkrası, 65 inci maddesinin üçüncü fıkrası, 69 uncu maddesi ve ek 5 inci maddesi hükümleri bu Kanuna tabi kooperatif, bölge birlikleri ve merkez birlikleri hakkında da uygulanır.”

(Antalya Milletvekili Atay Uslu ve
76 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 23- 1/6/2000 tarihli ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 24- 4572 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bağımsız denetim kapsamı dışında kalan birlikler ile kooperatifler 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 69 uncu maddesi hükümlerine göre denetlenir.”

MADDE 25- 4572 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, her halde 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 45 inci maddesinin altıncı ve yedinci fıkraları, 55 inci maddesinin üçüncü fıkrası, 57 nci maddesinin ikinci fıkrası ve ek 5 inci maddesi hükümleri bu Kanuna tabi kooperatif ve birlikler hakkında da uygulanır.”

MADDE 26- 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 397 nci maddesinin beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “ile 4572 sayılı Kanun kapsamındaki kooperatifler ve bunların bağımsız denetime tabi olmayan üst kuruluşları” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 27- Bu Kanunun;

a) 5 inci maddesi ile 1163 sayılı Kanunun 55 inci maddesine eklenen üçüncü fıkra ve 9 uncu maddesi ile değiştirilen 1163 sayılı Kanunun 65 inci maddesinin üçüncü fıkrası 31/12/2022 tarihinden sonra uygulanmak üzere yayımı tarihinde,

b) Diğer hükümleri yayımı tarihinde, yürürlüğe girer.

MADDE 28- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(Sanayi, Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 21- 1/6/2000 tarihli ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bağımsız denetim kapsamı dışında kalan birlikler ile kooperatifler 1163 sayılı Kanunun 69 uncu maddesi hükümlerine göre denetlenir.”

MADDE 22- 4572 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, her halde 1163 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin altıncı ve yedinci fıkraları, 55 inci maddesinin üçüncü fıkrası ve ek 5 inci maddesi hükümleri bu Kanuna tabi kooperatif ve birlikler hakkında da uygulanır.”

MADDE 23- 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 397 nci maddesinin beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “ile 4572 sayılı Kanun kapsamındaki kooperatifler ve bunların bağımsız denetime tabi olmayan üst kuruluşları” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 24- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 25- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.